

Povezani u tranzitu

Profesionalci iz zemalja zapadnog Balkana i
Njemačke dijele znanja i iskustva u holističkoj
podrsci žrtvama kršenja ljudskih prava među
migrantima i izbjeglicama

PERSPEKTIVE PRAKTIČARA

Povezani u tranzitu

Profesionalci iz zemalja zapadnog Balkana i Njemačke dijele znanja i iskustva u holističkoj podršci žrtvama kršenja ljudskih prava među migrantima i izbjeglicama

PERSPEKTIVE PRAKTIČARA

Pripremio BAfF, Njemačko udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture, u okviru Regionalnog projekta Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) o prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu – „PaCT“, a naručilo Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ).

Bundesweite Arbeitsgemeinschaft der Psychosozialen Zentren für Flüchtlinge und Folteropfer BAfF | 2022

Imprint

Urednici: Larisa Kunze i Elise Bittenbinder, BAfF Njemačka

Autori i saradnici: Felix Ahls (PSZ Dizeldorf, Njemačka); Darko Arsenovski (World Vision, Bosna i Hercegovina); Jovanka Bajramović (World Vision, Bosna i Hercegovina); Olivera Bojović (Grupa 484, Srbija); Dorothe Bruch (XENION Berlin, Njemačka); Maxi Fleiter (PSZ Dizeldorf, Njemačka); Sabine Hancke (Lichtpunkt Hamburg, Njemačka); Miriam Kröner (Lichtpunkt Hamburg, Njemačka); Ana Milić (Mreža psihosocijalnih inovacija, Srbija); Hana Mušić (Žene sa Une, Bosna i Hercegovina); Draga Šapić (Mreža psihosocijalnih inovacija, Srbija); Birke Siebenbürger (Refugio Minhen, Njemačka); Aleksandra Sremčev (Centar za populacione politike i održivi razvoj, Srbija); Dragana Stojanović (Centar za populacione politike i održivi razvoj, Srbija); Adela Šušnjar (Žene sa Une, Bosna i Hercegovina); Gordana Vukašin (Grupa 484, Srbija); Lukas Welz (BAfF, Njemačka); Veronika Wolf (PSZ Dizeldorf, Njemačka); Barbara Wolff (FATRA, Frankfurt, Njemačka)

Priznanja

BAfF se želi zahvaliti svima koji su sarađivali u izradi i pripremi ove publikacije. Posebnu zahvalnost želimo izraziti Ivani Stanković iz ureda GIZ Beograd, koja je inicirala i potakla ovu razmjenu, omogućivši nam da podijelimo svoje znanje i razmislimo o našoj praksi iz konteksta kako tranzitnih zemalja tako i zemalja prijema. Zahvaljujemo se timovima naših partnerskih organizacija na spremnosti da podijele svoja iskustva i aktivno učestvuju u organiziranju i pripremi programa razmjene.

Ovaj izvještaj prikazuje nalaze, uvide i pitanja koja su se pojavila tokom transnacionalne razmjene. To je dokument koji je zajednički izradila grupa pojedinaca iz različitih profesionalnih sredina – uključujući socijalni rad, psihoterapiju, klinički rad, pravne savjete, istraživanje i zastupanje. Zahvaljujemo im se na otvorenosti, povjerenju i posvećenosti.

BAfF e.V. – Bundesweite Arbeitsgemeinschaft der Psychosozialen Zentren für Flüchtlinge und Folteropfer
Paulsenstraße 55-56 / 12163 Berlin, Njemačka
www.baff-zentren.org

BAfF – Njemačko udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati, kopirati ili prenositi u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, elektronički ili mehanički, uključujući fotokopiju, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pronalaženje informacija, bez dozvole vlasnika autorskih prava. Sadržaj ove publikacije može se koristiti u obrazovne i druge nekomercijalne svrhe, pod uvjetom da se BAfF obavijesti o svrsi i da svako takvo korištenje bude praćeno potvrdom izvora. BAfF daje GIZ-u neopozivo, neekskluzivno i prenosivo pravo korištenja ove publikacije u svim područjima i oblastima, uključujući njenu obradu i prijevod i korištenje u elektroničkim medijima. GIZ ima pravo trećim licima dodijeliti jednostavna potkorisnička prava na ovu publikaciju. Ova publikacija omogućena je zahvaljujući podršci koju je pružio Regionalni projekt za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu – „PaCT“, koji provodi Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), a koji je naručilo Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ).

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost BAfF-a i ni na koji se način ne može smatrati da odražava stavove GIZ-a ili BMZ-a.

Ovaj dokument zajedno su sastavili praktičari. On predstavlja zajednički nacrt publikacije, što međutim ne znači nužno da svaki odjeljak ove publikacije predstavlja poglede i stavove svake organizacije učesnice. Urednici i autori nisu odgovorni za sadržaj bilo kojeg drugog internetskog sajta, stranica ili dokumenata koji su povezani s ovom publikacijom.

Grafički prijelom: H. Friedrich-Pfefferkorn – Kommunikationsdesign

Sadržaj

Uvod	08
Molba za više transnacionalne razmjene praktičara	09
Pozadina ovog projekta	11
Struktura publikacije	13
Rječnik pojmova	13
„Mapa znanja“ zapadni Balkan	15
Srbija	16
Bosna i Hercegovina	18
„Mapa znanja“ Njemačka	20
Premošćivanje konteksta između tranzitne zemlje i zemlje prijema – uvid u rad praktičara	23
Ono što nas drži – lični prikaz praktičara	34
Teme u fokusu: Dobre prakse i preporuke	40
1 – Uspostavljanje i razvoj profesionalnih mreža podrške	41
2 – Interdisciplinarno dokumentiranje kršenja ljudskih prava i torture ljudi u pokretu	43
— Dobra praksa: Holistički pristupi rehabilitaciji od torture koristeći Istanbulski protokol (Njemačka)	47
3 – Značaj podrške osoblja i brige o sebi	48
— Dobra praksa: Kako uključiti i zaštititi volontere preko profesionalnih koordinatora (Njemačka)	51
4 – Psihosocijalna podrška u kontekstu kršenja ljudskih prava	52
FOKUS I: Saradnja vlade i civilnog društva	52
— Dobra praksa: Identificiranje i rješavanje posebnih potreba za zaštitom (Njemačka)	52
— Dobra praksa: Izgradnja povjerenja i zaštite za žrtve trgovine ljudima (BiH)	54
— Dobra praksa: Izgradnja efikasnih nacionalnih usluga MZPSP (Srbija)	54

FOKUS II: Multidisciplinarni pristupi zaštiti i brizi o djeci i adolescentima u pokretu i izbjeglištvu	55
— Dobra praksa: Obuke o roditeljstvu informiranom o traumi (Njemačka)	55
— Dobra praksa: Multidisciplinarni pristupi zaštiti djece (BiH)	56
FOKUS III: Stvaranje sigurnosti u kontekstu ranjivosti, nesigurnosti, diskriminacije i izolacije	58
— Dobra praksa: Osnaživanje mladih ljudi da stvore kolektivne sigurne prostore (Srbija)	58
— Dobra praksa: „Zajedničke teme“ kao kulturološki osjetljiv pristup društvenoj povezanosti i emocionalnoj sigurnosti (BiH)	59
— Dobra praksa: Platforma za e-savjetovanje kao sredstvo za unapređenje mentalnog zdravlja izbjeglica i migranata (Srbijaa)	60

Preporuke/Zaključci za efikasan prijenos u praksu	63
--	-----------

Organizacije koje učestvuju	67
BAfF – Njemačko udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture	68
Centar za populacione politike i održivi razvoj (CPPSD)	68
FATRA Frankfurt	69
Group 484	70
Lichtpunkt Hamburg	72
Mreža psihosocijalnih inovacija (PIN)	73
PSZ Düsseldorf	75
Refugio Munich	76
World Vision BiH	77
XENION Berlin	79
Žene sa Une	82

Dodatak	84
Dijagram toka: Faze njemačkog postupka za dobijanje azila	86
Daljnji resursi	88

Molba za više transnacionalne razmjene praktičara

Nekoliko oblasti utjelovljuje međuprofesionalni, međunacionalni i međupolitički pristup snažnije od oblasti politike za izbjeglice i azil. Međunarodno i nacionalno pravo ponekad se sukobljavaju u vezi s potrebama tražilaca azila i izbjeglica. Ovaj sukob vrijednosti često je značajan faktor za one koji rade u oblasti zdravstvene zaštite takvih marginaliziranih pojedinaca koji se moraju nositi s posljedicama gubitka i okrutnim kršenjima ljudskih prava. U psihosocijalnom radu profesionalni standardi mogu biti postavljeni pod velikom tenzijom uzrokovanom ovakvim pitanjima, pa su profesionalne i etičke neprilike dio svakodnevne rutine. Za praktičare koji rade u ovoj zahtjevnoj i složenoj oblasti međunarodna je razmjena od posebnog značaja. To je ključna pomoć ne samo u procjeni transnacionalne dinamike već i u razvijanju sposobnosti aktera da interveniraju u političkim procesima kada su ljudska prava ugrožena. Pored toga, međunarodna razmjena također pruža platformu za učenje koja omogućava lični i profesionalni rast, brigu o sebi i podršku kolega.

Kako mjerimo važnost i uspjeh jednogodišnjeg projekta razmjene? Kakav je utjecaj transnacionalne razmjene među profesionalcima koji rade u psihosocijalnoj podršci u kontekstu kršenja ljudskih prava? Postoje različiti uglovi iz kojih se ova pitanja mogu posmatrati.

Prvo, tu su priče o tome kako je razmjena dovela do direktnih promjena u praktičnom radu profesionalaca učesnika, naprimjer, o tome kako su kontakti između organizacija širom zemalja pomogli da se poboljša situacija za određenog klijenta. Ove male priče o uspjehu prolaze kao zajednička nit kroz ovu publikaciju.

„Okolnosti na izbjegličkoj ruti mnogih mojih klijenata postale su mi opipljivije tokom putovanja – sada mogu još bolje razumjeti šta moraju da trpe, ponekad godinama, da bi zadržali svoju nadu.“ — UČESNIK IZ PSZ

DIZELDORF

„Iako se naši konteksti rada prilično razlikuju, imam na umu mnogo ideja koje bi se mogle preslikati u naš kontekst, uglavnom fokusiranih na različite usluge koje se pružaju izbjeglicama koristeći oblike umjetnosti i kulture, kao što ih koriste njemačke organizacije.“ — UČESNIK IZ CPPSD, BEOGRAD

Drugo, uspjeh projekta postaje očigledan kada sakupite sve stečeno znanje i stečene uvide i shvatite da postoji veliki potencijal za produbljivanje dijaloga. U tom smislu ova publikacija može predstavljati samo polaznu tačku, otvarajući teme za koje smatramo da su relevantne za dalje istraživanje i razradu u transnacionalnom okruženju. Autori dijele svoje uvide i svoje dobre prakse kako bi ih učinili dostupnim drugim profesionalcima u psihosocijalnoj njezi, te široj zainteresiranoj publici. Ova je publikacija stoga i molba za više razmjene.

„Priroda našeg posla je takva da su povezivanje, razmjena iskustava, širenje znanja i zalaganje za zaštitu ljudskih prava onih koji su u našim društvima neprivilegirani, izuzetno važni, pa je vrijednost ovog putovanja zadivljujuća.“ — UČESNIK IZ PIN-A, BEOGRAD

„Istovremeno moramo paziti da sada ne pravimo ishitrene generalizacije. Dobili smo samo male uvide u veoma složen kontekst. Razmjenu s našim partnerima na terenu sada treba produbiti i nastaviti, i da bismo bili u stanju bolje klasificirati i razlikovati svoje vlastite percepcije.“ — UČESNIK IZ REFUGIO MUNICH

Dakle, ovo je stručna publikacija koja se zasniva i na duboko ličnim uvidima i perspektivama o vrijednosti transnacionalne razmjene. Premašit će puki opis stanja psihosocijalne zaštite u Bosni i Hercegovini, Njemačkoj i Srbiji. Dodaje vrijednost procjeni postavljajući kritična pitanja o tome kako se locirati u političkom svijetu i kako poboljšati situaciju ljudi koji su u pokretu ili traže azil, pokušavajući da pobjegnu od nasilja i kršenja ljudskih prava, često pateći od posljedica diskriminacije i, moguće, ekstremno traumatičnog iskustva.

Pozadina ovog projekta

¹ Termin „preživjeli“ i „žrtva“ koriste se naizmjenično u ovoj publikaciji, u znak priznanja činjenice da su žrtve bile izložene kršenju ljudskih prava, ali i preživjele.

Ova publikacija zasnovana je na međunarodnom projektu razmjene, koji koordinira BAfF, Njemačko udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture, a provodi deset institucija koje rade s izbjeglicama koje su preživjele¹ torturu i kršenje ljudskih prava. Finansiran je sporazumom o grantu u okviru regionalnog programa „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu“, koji provodi GIZ i u ime BMZ-a. Naš projekt „Razmjena znanja i praksi – profesionalci iz zemalja zapadnog Balkana i Njemačke o holističkoj podršci izbjeglicama i žrtvama kršenja ljudskih prava među migrantskom i izbjegličkom populacijom“ imao je za cilj jačanje i poboljšanje kvaliteta i održivosti usluga psihološke i psihosocijalne podrške za osobe koje su preživjele kršenja ljudskih prava (naprimjer, žrtve trgovine ljudima ili torture) na zapadnom Balkanu i Njemačkoj. Dugoročni cilj je stvaranje mreže stručnjaka istomišljenika koji povezuju zdravstvenu politiku i ljudska prava na zapadnom Balkanu i u Njemačkoj.

Tokom 2021. i 2022. godine projekt je doveo 20 profesionalaca u blisku razmjenu. Došli su iz pet nevladinih organizacija sa zapadnog Balkana i iz pet njemačkih organizacija članica BAfF-a, takozvanih psihosocijalnih centara (PSC). Grupa se redovno sastajala putem interneta i obavila dva detaljna studijska putovanja u Njemačku, Srbiju i Bosnu i Hercegovinu (BiH). Fokus je bio na izgradnji kapaciteta, ne samo u pogledu teorijskog znanja već posebno na praktičnim pristupima psihosocijalnoj njezi i tretmanu izbjeglica koje su preživjele kršenje ljudskih prava. BAfF je djelovao kao koordinator za ovaj program razmjene i osigurao procesnu orijentaciju i kvalitet mjera izgradnje kapaciteta.

Okvir i metodologija

Prvi korak bio je utvrđivanje specifičnih potreba i želja svih partnera i razvoj praktične mape puta kroz seriju sastanaka putem interneta. Ove razmjene zatim su se fokusirale na četiri teme koje se također odražavaju u strukturi ove publikacije, a to su:

— Uspostavljanje i održavanje profesionalnih mreža podrške u kontekstu migracija i kršenja ljudskih prava;

- Podrška osoblja i briga o sebi;
- Interdisciplinarno dokumentiranje kršenja prava ljudi u pokretu, bjekstvu ili traženju utočišta²
- Dobre prakse i specifični pristupi u zbrinjavanju izbjeglica i preživjelih torture u oblastima prava, socijalnog rada, psihoterapije, medicine i aktivizma.

U maju 2022. BAfF je dočekaao učesnike iz Srbije i Bosne i Hercegovine u Berlinu i Lajpcigu. Delegacija je bila u mogućnosti da upozna mnoge aspekte psihosocijalne podrške izbjeglicama u Njemačkoj i da se uključi u razmjenu iskustava i perspektiva. Upoznali su se s kolegama iz daljih PSC, inicijativa i nevladinih organizacija, stekli uvid u opseg i raznolikost podrške i usluga u Njemačkoj. Poseban vrhunac bilo je učešće na godišnjoj konferenciji BAfF-a na temu „Posttraumatski rast? – Podrška transformacionim procesima nakon trauma i kriza“. Učesnici su održali radionicu u kojoj su podijelili uspješne primjere prakse u svojim zemljama.

U julu 2022. godine stručnjaci iz pet PSC-a i BAfF-a posjetili su projektne partnere i inicijative u Srbiji i BiH. Lična interakcija na licu mjesta omogućila je duboku razmjenu na radnom nivou s timovima partnerskih organizacija. Imali su priliku steći direktan uvid u praktičan rad prihvatnih centara u blizini Beograda i Sarajeva, gdje ljudi koji traže zaštitu nalaze svoje prvo utočište. Ovdje su mogli direktno iskusiti raznovrsnost mehanizama podrške i struktura podrške dostupnih na licu mjesta. Sastanci s Komesarijatom za izbjeglice u Srbiji, uredom GIZ-a u Beogradu, Centrom za socijalni rad Općine Hadžići (BiH) i nevladinim organizacijama koje rade na unapređenju prava i zaštite izbjeglica i drugih ugroženih grupa u složenom administrativnom i političkom okruženju BiH i Srbije upotpunili su ove utiske.

Nakon studijskih putovanja održani su zajedničko informiranje i seminari evaluacije, koji su, između ostalog, doveli do kreiranja ove publikacije.

2

U praksi definicije različitih vrsta ljudi u pokretu nisu uvijek dosljedno raspoređene, tako da se precizne razlike između migranata, izbjeglica, tražilaca azila, prisilnih migranata, onih koji su prisilno deportirani i ljudi u pokretu mogu preklapati. U ovoj publikaciji obično koristimo termine onako kako ih koriste praktičari organizacija koje učestvuju.

Struktura publikacije

Publikacija počinje takozvanim „mapama znanja“ o stanju u zemljama kojima smo se bavili. Prečesto postoji nedostatak osnovnog razumijevanja drugog konteksta čak i među profesionalcima koji rade u istoj oblasti. Ovaj opis meta-nivoa zatim je pratilo više ličnih izvještaja koji prikazuju kako se strukturni faktori odražavaju na praktični svakodnevni rad s preživjelim izbjeglicama.

Pošto ovi dijelovi uglavnom prikazuju izazove, odlučili smo da je važno stvoriti prostor za lične glasove motivacije i onoga što nas drži, usprkos poteškoćama. Nakon toga slijede poglavlja u kojima se navode glavni uvidi iz razmjene o četiri gore navedene fokusne teme. Dva web-seminara smo detaljnije elaborirali pružajući uvid u teme o kojima se razgovaralo i metodologiju koja je korištena za razmjenu. Na kraju, na pozadini ukupnog utiska, završavamo s neisključivom listom preporuka i zaključaka.

Zatim zaključujemo prikazom organizacija koje učestvuju kako bismo istakli raznovrsnu, multidisciplinarnu i multiprofesionalnu pozadinu doprinosa i autora.

Rječnik pojmova

- BAfF** Savezno udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture
- BAMF** Savezna kancelarija za migracije i izbjeglice
- BiH** Bosna i Hercegovina
- CSO** Organizacija civilnog društva
- NVO** Nevladina organizacija
- FBiH** Federacija Bosne i Hercegovine (dio BiH)
- GBV** Rodno zasnovano nasilje
- GIZ** Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit / Njemačka agencija za međunarodnu saradnju
- ICD** Međunarodna klasifikacija bolesti
- IOM** Međunarodna organizacija za migracije

MZPSP Mentalno zdravlje i psihosocijalna podrška

RS Republika Srpska (dio BiH)

PPC Privremeni prihvatni centar

PPP Psihološka prva pomoć

PSC Psihosocijalni centar

PTSD Posttraumatski stresni poremećaj

PSC Psihosocijalni centri za izbjeglice i žrtve torture

MBP Maloljetnici bez pratnje

DBPIRD Djeca bez pratnje i razdvojena djeca

SZO Svjetska zdravstvena organizacija

Razlika između pojmova „izbjeglice“, „migranti“ i „ljudi u pokretu“ u ovoj publikaciji nije uvijek u skladu s međunarodnim definicijama u pogledu pravnog statusa. Ponekad može doći do preklapanja termina.

Razlika između trgovine ljudima i krijumčarenja u ovoj publikaciji tumačena je prema sljedećoj definiciji IOM-a³: *Trgovina ljudima* uključuje vrbovanje, prijevoz, transfer, skrivanje ili primanje osoba, uz prijetnju ili upotrebu sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe položaja ili položaja ranjivosti ili davanja ili primanja plaćanja ili beneficija za postizanje pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploatacije. *Krijumčarenje ljudi* uključuje nabavku, u cilju stjecanja, direktno ili indirektno, finansijske ili druge materijalne koristi, od nezakonitog ulaska osobe u državu potpisnicu čije ta osoba nije državljanin ili stalni stanovnik. Krijumčarenje suprotno trgovini ljudima ne zahtijeva element eksploatacije, prinude ili kršenja ljudskih prava.

Svi pojmovi koji su u ovom izvještaju upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski spol osoba na koja se odnose.

3

Vidjeti Međunarodna organizacija za migracije (2004): Glosar o migracijama. Zakon o međunarodnoj migraciji 71/04.

„Mapa znanja“ zapadni Balkan

Uvod i status quo

Srbija se smatra tranzitnom zemljom za izbjeglice i migrante. Postoji velika fluktuacija ljudi koji dolaze uglavnom s Bliskog Istoka i Afrike, koji nastavljaju svoj put ka zapadnoj Evropi. Izbjeglice u Srbiju najčešće ulaze preko južnih granica sa Sjevernom Makedonijom i Bugarskom, a svoj put pokušavaju nastaviti uglavnom preko Hrvatske, Rumunije, Bosne i Hercegovine i Mađarske. Izbjeglice u Srbiji ostaju od nekoliko dana do tri godine. Trenutno njihov prosječan boravak u zemlji iznosi oko tri sedmice, ali ovaj period varira tokom cijele godine zbog vremenskih prilika, kao i zbog različitih graničnih politika i praksi. Štaviše, muškarci koji su sami imaju tendenciju da borave u Srbiji kraće nego porodice.

U dosadašnjoj 2022. godini približan broj izbjeglica u Srbiji kretao se od 4.900 u januaru do 7.300 u augustu.⁴ Broj onih koji kažu da namjeravaju zatražiti azil, a samim tim i da se kvalificiraju za smještaj u državnim ustanovama, varira u posljednjih deset godina, od najniže tačke od 2.723 (2012.) do visoke tačke od 577.975 (2015. godine). U međuvremenu broj izbjeglica koje stvarno ulaze u postupak azila je mnogo manji – 144 u 2020. i 252 u 2021.⁵ Kancelarija za azil u Srbiji godišnje je donijela između 0 i 41 pozitivnu odluku o azilu u posljednjih deset godina, što Srbiju čini zemljom s relativno niskim stopama pružanja međunarodne zaštite.

Nakon izbijanja ukrajinske krize u februaru u Srbiji je u aprilu 2022. registrirano 6.000 ukrajinskih izbjeglica⁶, a njihov broj se od tada nije mnogo povećao. Velika većina izbjeglica privatno je smještena, dok je u jednom azilantskom centru namijenjenom ukrajinskim izbjeglicama smješteno manje od 100 osoba. Republika Srbija je 18. marta 2022. godine aktivirala Mehanizam privremene zaštite za ukrajinske izbjeglice, koji im daje međunarodnu zaštitu u zemlji na godinu dana⁷.

Izbjeglice su trenutno smještene u šest centara za azil i osam prihvatnih centara, pored četiri smještajna objekta specijalizirana za djecu bez pratnje i razdvojenju djecu (DBPIRD)⁸. Psihološku podršku pruža Ministarstvo zdravlja, koje zapošljava tri do pet psihologa s punim radnim vremenom. Preostali centri imaju psihološku podršku koju pružaju OCD

4 <https://www.unhcr.org/rs/en/country-reports>

5 Beogradski centar za ljudska prava. (2022). *Pravo na azil u Republici Srbiji 2021*. (dostupno na mreži: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/eng-lat/wp-content/uploads/2014/01/Right-to-Asylum-in-the-Republic-of-Serbia-2021.pdf>)

6 <https://kirs.gov.rs/lat/svet/dnevnik-ukrajinske-krize>

7 <https://help.unhcr.org/serbia/temporary-protection-in-serbia/>

8 <https://kirs.gov.rs/cir/azil/centri-za-azil-i-prihvatni-centri>

čiji psiholozi obično nisu angažirani s punim radnim vremenom i čije se usluge finansiraju projektima s ograničenom održivošću.

Postupak dobijanja azila u Srbiji

9 Zakon o azilu i privremenoj zaštiti, Republika Srbija, 24/2018. Preuzeto 14. septembra iz (dostupno na mreži: https://kirs.gov.rs/media/uploads/Law_on_asylum_and_temporary_prot.pdf)

10 Član 2, Ibid.

11 Za detaljnije informacije o postupku azila u Srbiji posjetite: <https://asylumineurope.org/reports/country/serbia>

Zakon o azilu i privremenoj zaštiti Republike Srbije⁹ priznaje nekoliko načina međunarodne zaštite: status izbjeglice, supsidijarnu zaštitu i privremenu zaštitu. Po ulasku na teritoriju Srbije izbjeglica može izraziti namjeru da podnese zahtjev za azil, nakon čega ga državni službenici zvanično registrišu i može dobiti smještaj u nekom od centara za azil. Sljedeći korak je podnošenje zahtjeva za azil koji tražilac azila može uraditi sam ili uz pomoć zakonskog zastupnika. Oni se tada smatraju službenim tražiocima azila – „*stranac koji je podneo zahtev za azil na teritoriji Republike Srbije, a za koga još nije doneta konačna odluka*”¹⁰. Nakon toga Kancelarija za azil vodi prvu raspravu o azilu. Trajanje procesa odlučivanja je tri mjeseca, ali se može produžiti do devet mjeseci. Ukupno, maksimalno trajanje postupka azila ne bi trebalo biti duže od godinu dana, ali praksa pokazuje da može trajati znatno duže. Ako tražilac azila dobije negativnu odluku, može se uložiti žalba Komisiji za azil. Ako se to odbije, može se uložiti žalba Upravnom sudu. Konačna instanca za žalbu je Ustavni sud¹¹.

Bosna i Hercegovina

Uvod i status quo

Bosna i Hercegovina je jedna od najsiromašnijih zemalja jugoistočne Evrope. BDP po glavi stanovnika u 2018. bio je 5.703 USD,¹² a 15% stanovništva je 2017. godine živjelo ispod granice siromaštva¹³. BiH karakterizira složen ustavni okvir. Sastoji se od dva entiteta i jednog distrikta – Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), Republike Srpske (RS) i Brčko distrikta. Entitet FBiH se sastoji od deset kantona, svaki sa svojom vladom i parlamentarnim tijelom, dok je RS centralizirani entitet.

Zbog ove složene strukture upravljanje izbjegličkom krizom, počev od 2018. godine, karakterizira nedostatak koordinacije i saradnje između različitih nivoa vlasti, kao i izazovi u donošenju odluka između nacionalnog i lokalnog nivoa. Situaciju otežava uporno protivljenje vlasti RS i nekoliko kantona FBiH da prihvate migrante. Dakle, svi objekti za azil i izbjeglice nalaze se na teritoriji FBiH, samo je imigracijski pritvorski centar u Istočnom Sarajevu (RS).

Procjenjuje se (prema podacima SFA) da je od 2018. godine u BiH ušlo oko 90.000 migranata, od kojih skoro svi namjeravaju otići. U početku je prioritet bio uspostavljanje kampova, takozvanih privremenih prihvatnih centara (PPC), sklanjanje ljudi s ulice i smještaj u kolektivna skloništa gdje bi imali pristup hrani, sanitarnim objektima, itd. Pružanje prve psihološke pomoći (PPP), posebno onima koji ostaju van PPC-a, uglavnom se ne dešava. Postojećem sistemu podrške nedostaju resursi da bi se osiguralo da se identificiraju svi kojima je potreban MZPSP i da im se pruži pomoć.

Postupak dobijanja azila u BiH

Većina ljudi u pokretu BiH smatra tranzitnom zemljom. U 2021. registrirano je samo 167 pojedinačnih zahtjeva za azil, a broj se posljednjih godina konstantno smanjuje. Najviše tražilaca azila 2021. bilo je iz Turske, Afganistana i Irana¹⁴.

Podnošenje zahtjeva za azil u BiH je proces koji se sastoji od niza koraka¹⁵. Prvi korak je iskazivanje namjere da se traži azil, što se može

¹² Međunarodni monetarni fond, 2019.

¹³ Svjetska banka, 2019.

¹⁴ <https://www.unhcr.org/bosnia-and-herzegovina.html>, pregledano 02.10.2022

¹⁵ <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/applying-for-asylum/>, pregledano 02.10.2022

desiti neposredno pri prvom kontaktu s Graničnom policijom ili Službom za poslove sa strancima. Potonji će izdati „Potvrdu o izraženoj namjeri da se traži azil“ (poznata i kao „bijeli papir“), koja važi do 14 dana. Ako ljudi nemaju prijavljenu adresu u privatnom smještaju, ostaju u prihvatnim centrima u blizini Sarajeva ili u Unsko-sanskom kantonu.

Drugi korak je prvi registracijski razgovor sa Sektorom za azil Ministarstva sigurnosti. Nakon popunjavanja obrasca zahtjeva za azil za formalno podnošenje Ministarstvo će izdati Karton tražioca azila („žuti karton“), koja važi tri mjeseca.

Treći korak je drugi intervju sa Sektorom za azil Ministarstva sigurnosti, koji će odrediti izbjeglički status u periodu od šest do 18 mjeseci.

„Mapa znanja“ Njemačka

Uvod i *status quo*

Njemačka je jedina država u svijetu s ustavom zagaraniranim pravom na azil koje je provedeno poslije Drugog svjetskog rata. Broj tražilaca azila ostao je nizak dugi niz godina, ali je značajno porastao početkom 90-ih zbog pada Gvozdene zavjese i ratova, naprimjer, u bivšoj Jugoslaviji. Amandman na Ustav 1993. godine i uvođenje strogih propisa o azilu doveli su do odbijanja zahtjeva za azil. Od 2000. godine zakoni su se polako poboljšavali za tražioce azila: sigurniji status uveden je nakon četiri godine boravka za one mlađe od 21 godine ili za završetak stručnog obrazovanja. Tražioci azila dobili su i bolju finansijsku podršku. Od 2015. godine, kada je veliki broj izbjeglica stigao u Njemačku, ponovo su pooštreni zakoni o azilu u pogledu finansijske podrške, stanovanja, spajanja porodice i deportacije.

Tražioci azila raspoređeni su širom Njemačke i obavezni su živjeti prvo u prihvatnim centrima sa zajedničkim ugostiteljskim kapacitetima, a zatim u hostelima. Većina hostela ima osiguranje, zajedničke sobe, zajednička kupatila i kuhinje. Postoje posebni centri za smještaj (samaca) žena i njihove djece, dok su samci smješteni zajedno s porodicama. Socijalni radnici iz nevladinih organizacija pružaju socijalno savjetovanje, ali službe uglavnom nemaju dovoljno osoblja i službenih prevodilaca. Kursevi njemačkog jezika dostupni su samo za tražioce azila iz određenih zemalja za koje postoji velika vjerovatnoća da će dobiti dugoročno pravo boravka. Maloljetnici bez pratnje dobijaju poseban smještaj u sistemu socijalne zaštite mladih i o njima brine odgojno osoblje. Tražioci azila primaju samo 80% standardne socijalne pomoći koja se smatra minimalnim iznosom za „razuman“ život u Njemačkoj.

Pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti za izbjeglice i tražioce azila reguliran je Zakonom o beneficijama za tražioce azila (AsilbLG). Vrsta njege zavisi od pravnog statusa osobe i od toga koliko dugo neprekidno živi u Njemačkoj. Tražioci azila koji žive u Njemačkoj manje od 18 mjeseci i osobe bez statusa legalnog boravka imaju pravo na medicinsku njegu samo u slučajevima akutne bolesti i upornih bolova. Dalje beneficije mogu se dodjeljivati na diskrecijskoj osnovi. Liječenje psiholoških problema često se ne finansira.

Nakon 18 mjeseci tražioci azila dobijaju karticu zdravstvenog osiguranja koja olakšava pristup zdravstvenoj zaštiti, ali javni zdravstveni sistem obično ne uključuje prevodioce. Nevladine organizacije su uglavnom zbog nedostatka prevodilaca osnovale psihosocijalne centre koji nude psihoterapiju i socijalno savjetovanje s profesionalnim prevodiocima za traumatizirane tražioce azila i izbjeglice. Danas širom Njemačke postoji 47 takvih centara.

Od februara do maja 2022. godine u Njemačkoj je registrirano 802.500 izbjeglica iz Ukrajine. 84% njih su bile žene.¹⁶ Odboren im je boravak na tri godine s pravom na rad bez prolaska postupka azila. Međutim, obrazovanje, adekvatno stanovanje i integracija ostaju izazovi.

Postupak dobijanja azila u Njemačkoj

U Njemačkoj su 2021. godine 148.233 osobe zatražile azil. Ogromna većina došla je iz Sirije (37%), zatim iz Afganistana (15,7%), Iraka (10,5%) i Turske (4,8%). Pravo na boravak dobilo je 63,1% aplikanata. U prvoj polovini 2022. bilo je 97.249 zahtjeva za azil, što je oko 20 posto više nego u prvoj polovini 2021.

U svom prvom intervjuu tražioci azila ispitivani su o njihovoj ruti putovanja, kao i o uzetim otiscima prstiju i zahtjevima za azil podnesenim u tranzitnim zemljama, pošto zvaničnici žele utvrditi koja je država u okviru Dablinskog III sistema¹⁷ zadužena za proceduru azila: Njemačka je 2021. godine poslala 42.300 dablinskih zahtjeva drugim državama članicama EU. Te godine 2.700 osoba deportirano je iz Njemačke u drugu zemlju EU, a 4.300 osoba poslato je iz drugih evropskih zemalja u Njemačku.¹⁸

U svom drugom intervjuu (*Anhorung*) u Saveznoj kancelariji za migracije (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*) tražioci azila moraju detaljno navesti razloge zašto su napustili svoju zemlju i zašto se ne mogu vratiti u svoju zemlju porijekla. U slučaju odbijanja moguća je žalba upravnom sudu u roku od dvije sedmice.

Za detaljnije informacije također pogledajte dijagram toka „Faze njemačkog postupka za dobijanje azila“ u dodatku.

16

<https://mediendienst-integration.de/english/facts-figures.html>

17

Za dodatne informacije pogledati: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum_en

18

<https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/abschiebungen.html>

Premošćivanje konteksta između tranzitne zemlje i zemlje prijema – uvid u rad praktičara

„Mogu da vam kažem koliko košta da uđete u „igru“, rekao je mladić koristeći izraz kojim svi, pa i zvaničnici, opisuju pokušaj prelaska granice u EU. „Svaki put moramo naći 200 eura. Jednom smo to uradili i ići ćemo ponovo. Sva nada u našem životu je da ćemo uspjeti – i uspjet ćemo!“ Oči su mu sijale od nade. Imao je možda 20 godina i putovao je sa svojom mladom ženom. Posjećivali smo grupnu aktivnost u jednom dobro organiziranom prihvatnom centru u BiH i više puta smo pitani o situaciji za izbjeglice u Njemačkoj. Ubrzo je glavna tema bila kako do tamo i šta mogu očekivati od života u Njemačkoj. Postalo nam je jasno da šta god da kažemo o problemima s kojima se mogu suočiti u Njemačkoj, nećemo ih spriječiti da isprobaju „igru“ jer je to bila nada za koju su živjeli. Novinar u jednom drugom centru u Srbiji to je ovako izrazio: „Znate da nema šanse da se vratim u Afganistan u sadašnjoj situaciji. Vidio sam kako ubijaju mog najboljeg kolegu i prijatelja ispred mene. Moram otići do mjesta gdje mogu naći način da izdržavam svoju porodicu kod kuće. To je najmanje što mogu da uradim. Ne mogu odustati.“

Ti primjeri jasno pokazuju razlike u kontekstima u kojima radimo, ali također pokazuju da moramo koristiti svoje profesionalne vještine i pristupe na različite načine kada govorimo o dokumentiranju nasilja ili/i zbrinjavanju ili rehabilitaciji preživjelih. Psihosocijalni rad ima za cilj da podrži i osnaži klijente. U teoriji ovo objedinjuje profesionalnu oblast i moglo bi se očekivati da posao bude svuda isti – međutim, i dalje postoje razlike kada je u pitanju rad u tranzitu i u zemljama destinacije, kao što su uloga međunarodnih organizacija i međunarodnog finansiranja, funkcija i neposredna svrha dokumentiranja nasilja i važnost dijagnoze, na koje utječu ciljevi klijenta u pogledu stalnog boravka.

Stoga smo tokom svojih razmjena pitali šta praktičari u oba konteksta trebaju znati o praktičnim razlikama u svakodnevnom radu drugog i kako se saradnja i razmjena mogu iskoristiti za poboljšanje psihosocijalne podrške. Bez ikakve ambicije da uhvatimo cjelokupnu složenost slike, želimo baciti svjetlo na stvarnost rada iz naših različitih uglova.

Perspektiva iz Bosne i Hercegovine

Mnogi migranti i izbjeglice zaglavljani u BiH putuju često godinama i napustili su svoje domove tražeći bolji život. Samo putovanje je skoro uvijek stresno i nepredvidivo iskustvo, a uglavnom počinje nakon prethodnih iskustava s različitim oblicima nesigurnosti i često nasilja. Ljudi u pokretu koji pokušavaju doći do EU često su vraćani iz Hrvatske ili Slovenije po nekoliko puta, ali ne odustaju i ostaju odlučni da pokušaju ponovo. Sve ovo stvara dodatni pritisak i nesigurnost za većinu migranata i samo oni s jakim samopouzdanjem ostaju dovoljno mirni da se usredsrede na nastavak putovanja. Naravno, boravak na otvorenom, u improviziranim kampovima, šumama ili ruševinama, bez ikakvih higijenskih uvjeta, bez zdravstvene zaštite, hrane i odjeće značajno utječe na zdravlje migranata, uključujući i njihovo mentalno zdravlje. To često rezultira povećanim nivoom anksioznosti, ali i agresije.

Na svom putu ka i kroz BiH prema hrvatskoj granici mnogi maloljetnici oba spola, kao i žene, pretrpjeli su razne vrste nasilja i kršenja ljudskih prava. Žene i djevojke – posebno kada putuju same ili bez pratnje – suočavaju se s većim rizicima od rodno zasnovanog nasilja (RN), dok se maloljetnici muškog spola često suočavaju s fizičkim nasiljem. Općenito govoreći, žene koje putuju same ili s djecom, trudnice i dojilje, adolescentice i DBPIRD su najizloženije rizicima koji se tiču njihovog zdravlja i sigurnosti. Ovi rizici, u kombinaciji s nedostatkom pristupa zdravstvenom sistemu u BiH, negativno utječu na njihovo mentalno zdravlje i socijalno blagostanje. Vlasti BiH do sada nisu davale prioritet pitanju rodno zasnovanog nasilja u postupanju s ljudima u pokretu. Nažalost, žene i djevojke koje su iskusile RN ne dobijaju neophodnu podršku i zaštitu od svojih porodica ili okoline. U velikom broju slučajeva ostaju same, ne prijavljuju ova krivična djela i stoga ne mogu dobiti potrebnu podršku: osnovnu zaštitu, psihosocijalnu podršku, upućivanje u sklonište i zaštitu reproduktivnog zdravlja, kao i besplatne pravne usluge i informacije o ljudskim pravima i ravnopravnosti polova.

Perspektiva iz Srbije

Pružanje psihosocijalne podrške u tranzitnim zemljama ne bi se trebalo mnogo razlikovati od one u zemljama destinacije jer je glavni cilj, to jeste dobrobit klijenta, isti. Svojim klijentima pristupamo u kontekstu njihovih potreba i perioda njihovog boravka u Srbiji. Identifikacija njihovih specifičnih potreba utječe na to kako će te potrebe biti tretirane, na kojem nivou i kako ćemo uspjeti da im odgovorimo. Ponekad ovakav pristup može biti i teži put jer se može desiti da će klijenti češće reći da će raditi na nekim pitanjima kada stignu na odredište, iako je očigledno da su neke intervencije neophodne tokom tranzita. Također, rješavanje određene potrebe može biti izazovno u pogledu resursa potrebnih da se odgovori na nju. To može značiti da ćete morati uključiti neke druge relevantne zainteresirane strane i da će vam trebati više vremena da riješite problem. I možda nećete imati to vrijeme. A dešava se da svi resursi koje ste koristili ostanu bez ikakve nadoknade ili smisla kada klijenti odluče da odu, ponekad čak i bez najave jer nemaju mnogo vremena za razmišljanje kada ih krijumčar kontaktira. Ipak, nije uvijek tako, a dobijamo i informacije o odlasku naših klijenata i čujemo njihove odgovore čak i nakon što prestanemo raditi direktno s njima. Ali, iz ove perspektive, moglo bi se reći da je ovo jedno od najizazovnijih pitanja u tranzitnom kontekstu – rezultat nečijeg rada nestaje, a to povećava neizvjesnost procesa i direktno utječe na motivaciju pomagača.

Činjenica da klijenti češće kažu da će raditi na nekom pitanju kada stignu u zemlju odredišta vrlo često znači da im nedostaje motivacija jer je njihov fokus na njihovom cilju, a to je nastavak putovanja, a ne na njima samima i njihovim unutrašnjim procesima. To im često daje snažan osjećaj beznađa i neizvjesnosti, kao i nerealna očekivanja od usluga koje će im biti pružene u zemlji destinacije, ali i dok su u Srbiji. To dovodi do toga da naši klijenti budu pasivni, nesposobni da preduzmu bilo šta da promijene svoje stanje ili da učine nešto za svoju situaciju, tako da su najčešće samo primaoci raznih oblika podrške i pomoći.

Primjenjujući to na svakodnevni život, npr. upis djece u obrazovni sistem, rješavanje nekih zdravstvenih problema, psihološko savjetovanje itd., svaki od ovih koraka zahtijeva angažiranje ne samo jedne već i mnogih drugih službi (škole, zdravstvene ustanove, institucije socijalne

zaštite itd.). U međuvremenu poslije kratkog perioda, možda za nekoliko dana, često se desi da odu i postaje teško doći do nekih daljih ciljeva i imati osjećaj postignutog.

Zato, u „tranzitnom“ kontekstu našeg rada svoje ostvarenje tražimo kroz postizanje nekih manjih i konkretnih ciljeva koji imaju smisla za naše klijente, ali i nas same. Jer ako počnemo razmišljati kao naši klijenti („Svejedno će oni uskoro otići“), onda ćemo se naći u istoj poziciji kao i naši klijenti – beznađežni i izbjegavajući odgovornost za svoje postupke. S ove pozicije ne možemo biti korisni nikome: ni klijentima ni sebi.

Primjer slučaja iz Srbije

Sjećamo se jedne porodice s kojom smo sarađivali na početku naše profesionalne karijere u migracijama. Radili smo s njima nekoliko mjeseci na različitim problemima koje su imali. Ova porodica došla je iz Afganistana i činili su je roditelji i dvije kćerke od 7 i 13 godina. Roditeljima je bilo zaista teško da ih puste u školu i bili su prilično zabrinuti kako će ih druga djeca prihvatiti, posebno stariju kćerku koja je bila tinejdžerica, gdje su imali poteškoća da prihvate da će imati dječake u razredu. Roditelji su vršili veliki pritisak na nju, a mi smo pokušali ublažiti taj pritisak i razuvjeriti ih i objasniti im kontekst i kako škole u Srbiji funkcioniraju. Redovno smo bili u kontaktu, posebno nakon što su djevojčice krenule u školu i bilo je primjetno da sve ide kako treba. To je trajalo dva mjeseca. Jednog dana dogovorili smo se s roditeljima da ćemo stariju djevojčicu otpratiti u školu, što smo već s vremena na vrijeme radili da bismo stekli informacije i saznali o utiscima djevojčice. U razgovoru koji smo vodili tog dana djevojčica je rekla da se „konačno osjeća kao normalna tinejdžerica“, da joj se sviđa škola u kojoj ima nekoliko prijatelja. Bila je veoma ponosna i na to kako su njeni prijatelji primijetili da odlično govori engleski, pa su prije nego što je naučila srpski pronašli svoj model komunikacije – ona im je pomagala da uče engleski, a oni njoj srpski. Djelovala je veoma zadovoljno. Telefon joj je zazvonio dok smo se približavali školi, a nakon što je završila razgovor, počela je da plače. Otac joj je rekao da je zvao krijumčar ljudi i da moraju otići što prije. Bila je zaista uznemirena i zabrinuta i rekla je da će ostati ovdje, da ne želi da ode, i da mrzi to što je niko ne pita da li želi da se

preseli, čak ni da li želi da napusti Afganistan. Imala je osjećaj da za nju stvari konačno postaju normalne i nije željela otići. Proveli smo neko vrijeme zajedno, dok se ona malo nije smirila. Sjetimo se, nije se imalo šta reći, samo je trebalo da prihvati činjenicu da nema moć da donosi ovakve odluke i da se nekako izbori sa svojim osjećajem beznađa. Ova nepredvidljivost je nešto što utječe na klijente kao i na profesionalce u tranzitnom kontekstu.

Danas ova djevojka živi u Njemačkoj, dobra je učenica u srednjoj školi i dopada joj se život tamo. Nadamo se da će tako i ostati i da se više neće morati seliti.

OVAJ PRIMJER SU PODIJELILE OLIVERA BOJOVIĆ I GORDANA VUKAŠIN,
GRUPA 484, SRBIJA

Ovaj primjer pokazuje nam drugu stranu medalje koju nosimo kao pomagači koji rade u tranzitnom kontekstu, stranu koja nije uvijek svijetla; ali pokazuje i djecu i njihove potrebe u ovom kontekstu. To su potrebe na koje se ne odgovara adekvatno i koje zavise od odraslih koji upravljaju njihovim životima. Rekli bismo da su tinejdžeri najugroženiji jer mogu vidjeti šta se dešava, dosta dobro razumiju cijelu sliku, ali ih najčešće ne pitaju za mišljenje i nemaju dovoljno informacija od roditelja.

Gledajući iz ovog ugla, mostovi između psihosocijalne podrške u zemljama prijema i tranzitnim zemljama nalaze se u odnosima koje stvaramo i specifičnom modelu rada koji je prilagođen osobi s kojom radimo. Trudimo se da vidimo svoje klijente – ne samo njihov problem – i trudimo se da podržimo njihove potrebe, izbjegavajući pretpostavke o tome koliko će dugo ostati. Ako se ono što možemo postići tokom tranzita zatim može nastaviti u zemljama koje oni izaberu za svoje odredište, onda smo zaista nešto postigli.

19

Keilson, H. Sekvencijalna traumatizacija kod djece. Jerusalem: Magnes Press, Hebrew University, 1992.

20

Također pogledajte GIZ (2018): Okvir smjernica za MHPSS u razvojnoj saradnji (dostupno na mreži: <https://www.giz.de/de/downloads/giz2022-en-Guiding-Framework-MHPSS.pdf>)

Savladvanje dihotomije u percepciji odvojenih tranzitnih i prijemnih konteksta

Kliničke dijagnoze u kontekstu kompleksnog i sistemskog nasilja brzo dostižu svoje granice i pokazuju potrebu za političkim razumijevanjem traume i psihosocijalnog opterećenja. Traumu treba shvatiti kao hronološki niz faza, za razliku od fokusiranja na jedan incident nasilja, tako da se traumatizacija posmatra kao dugotrajan proces i višeslojno iskustvo. S tim u vezi, Hans Keilsonov model sekvencijalne traumatizacije¹⁹ postao je dobro uspostavljen koncept u procjeni relevantnosti različitih faza u procesima bjekstva i prisilnog raseljavanja²⁰. Razlikovanjem između različitih faza, od početka progona i raseljavanja do bjekstva, tranzicije i završetka s traumatizacijom koja može postati hronična, model baca svjetlo na činjenicu da trauma ne leži samo u prošlosti već je oblikovana i sadašnjim društvenim, političkim i kontekstom podrške. U tom smislu također naglašava odgovornost društava i aktera podrške u tranzitu, kao i kontekste prijema i stavlja ih na kontinuum faktora koji oblikuju potrebe i dobrobit pogođenih ljudi.

Tokom naših razmjena postalo je jasno da boravak u tranzitnom kontekstu i boravak u zemlji odredišta nisu dvije hermetički zatvorene faze na životnom putu preživjelih izbjeglica – i da je važno preciznije shvatiti međusobnu povezanost ova dva konteksta. Iskustva koja klijenti imaju u kontekstu tranzita utječu na njihovo blagostanje i njihove perspektive čak i ako stignu na odredište – dok će ta destinacija biti orijentir za njihove nade, ambicije i ponašanje tokom tranzita. Kako se to ogleda u direktnom radu s klijentima?

Primjer slučaja iz Njemačke

Navid (ime promijenjeno) je bio maloljetnik bez pratnje i bio je u Njemačkoj pet mjeseci. Bio je smješten u prihvratnom centru za DBPIRD. Njegov cilj je bio da dođe u Njemačku da radi ovdje kako bi mogao izdržavati svoju majku, koja je imala ozbiljne srčane problem. Njena medicinska njega u njegovoj zemlji porijekla bila je veoma skupa, a njeno stanje se pogoršavalo.

Navid je u Njemačku došao balkanskom rutom. Njegovi roditelji platili su švercersku mrežu tako što su dio svoje zemlje dali trgovcu

ljudima. U Srbiji je odveden u logor blizu granice. Nekoliko puta je pokušavao prijeći granicu, ali nijednom nije uspio. On je izvijestio da su trgovci organizirali skoro sve u logoru i da su tamo imali mnogo toga da kažu. Neki su čak imali i svoje kolibe. Jednog jutra ga je pokupio trgovac ljudima. Rečeno mu je da pozove roditelje da pošalju novac, ali oni nisu imali više novaca. Navida su odveli u kolibu u šumi, gdje su ga teško maltretirali. Rečeno mu je da ponovo pozove roditelje. Kada je uslijedio još jedan negativan odgovor, bio je zaključan u rupi u zemlji. Tu je čučao veoma dugo. Dozvoljavali su mu da izađe jednom dnevno, ali su mu davali samo vodu i hljeb i prisiljavali su ga da stalno iznova zove roditelje. Poslije nekoliko dana rečeno mu je da mu je majka umrla. To je bio veliki šok za Navida, ali je bio dovoljno budan da iskoristi raspravu muškaraca i uspio je pobjeći iz svog zatočeništva.

Stigao je u Beograd i s drugim mladim ljudima odveden u prihvatni centar. U tom trenutku više nije imao kontakt s porodicom, jer je njegov mobilni telefon ostao kod trgovaca ljudima. Poslije nekoliko dana prišao mu je jedan čovjek rekavši da Navid duguje trgovcu ljudima i da ima njegovu fotografiju i da zna kako se zove. U velikom strahu Navid je tokom noći napustio logor i morao je ponovo bježati. Pridružio se sumnjivom čovjeku koji mu je ponudio pomoć da prođe dalje. Njegovi motivi očigledno nisu bili plemeniti. Navid nije htio da priča o susretu s ovim čovjekom tokom naših savjetovanja. Samo je prijavio da ga nije briga za bilo šta što mu je čovjek rekao ili uradio, jer mu je majka ionako bila mrtva i on je u to vrijeme bio psihički umoran. Na našim sesijama Navid je izrazio veliki strah od mraka, nikome ne vjeruje i mnogo tuguje za svojom majkom. Krivi sebe za njenu smrt i kaže da ga je proces bjekstva slomio. Porodica ga ne razumije. Kažu da je sada u Njemačkoj i da živi dobro. Jedini pozitivan kontakt koji sada ima je njegov rođak koji živi u zapadnom dijelu Njemačke i dijeli sličnu prošlost.

OVAJ PRIMJER PODIJELILA JE SABINE HANCKE, LICHTPUNKT, HAMBURG

Tragični slučaj Navida baca svjetlo na neophodnost razumijevanja izazova s kojima se ljudi suočavaju u kontekstu tranzita. Glavni traumatični događaji koji su ga pogodili nisu se desili na mjestu njegovog porijekla, već tokom bjekstva. Poznavanje struktura podrške – uključujući eksploatatorsku i nasilnu dinamiku koju uspostavljaju krijumčari – može ojačati osnovu za psihosocijalnu podršku koja se nudi u Njemačkoj, naprimjer, pomažući klijentima da svoje individualne priče stave u širu perspektivu teških kršenja ljudskih prava, stavljajući također fokus na odgovornosti aktera koji su u datom trenutku imali veću moć od klijenta. To je posebno relevantno u slučaju DBPIRD.

Saznanje o strukturnoj nepravdi s kojom su se klijenti suočili prije dolaska u Njemačku također bi moglo produbiti razumijevanje njihovih napora da zadrže svoje nade i ambicije usred nevolja – i da djeluju sa saosećanjem kada su te nade razbijene čak i nakon postizanja navodnog cilja dolaska u Njemačku.

Slučaj iz Bosne i Hercegovine

N. N., 26 godina, migrant je iz Pakistana koji trenutno boravi u kampu u Bosni. U razgovorima s osobljem World Visiona (WV) često se vraća na sve nedaće iz svog života i na bjekstvo iz Pakistana, u cilju boljeg i dostojnijeg života, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost. Kao katolik, on tužno objašnjava da biti Kristov sljedbenik u zvanično islamskoj državi Pakistan znači život pun neizvjesnosti.

„Takav je slučaj s nama kršćanima u Islamskoj Republici Pakistan, koji smo u stalnom strahu od lažnih optužbi, progona, zatvora, pa čak i smrti. Česte optužbe za vrijeđanje islamskih svetinja i bogohuljenje nerijetko su praćene prijetnjama smrtnom kaznom, a eliminacija i raseljavanje kršćana dovodi mnoge do toga da se kriju i napuste zemlju“.

Kao i u razgovoru s WV, N. N. kaže da je u njegovom mjestu rođenja živjelo sedam katoličkih porodica, koje su prolazile kroz ono što je on nazvao, misleći na mjesto na kome je Isus razapet, „golgotu“ i ugnjetavanje svaki dan. Radio je teške fizičke poslove na farmama, ali nije bio dovoljno plaćen i nije mogao podmiriti potrebe svog

domaćinstva i porodice. Kada je izgubio brata, kojeg je lokalno muslimansko stanovništvo ubilo zbog pecanja u lokalnoj rijeci, N. N. je čvrsto odlučio da napusti Pakistan.

Tu je počeo težak put ka boljem životu. Zvanično je postao migrant. Pronašao je krijumčara koji ga je doveo u Iran za pet dana, pješke, jer je to bio mnogo sigurniji način da se sakrije, ne sluteći da će krijumčar, kako je put odmicao, postajati sve okrutniji. Putovanje kroz Iran do Turske trajalo je još četrdesetak dana, također pješice, a bilo je krijumčara i lokalnih kriminalaca koje je trebalo platiti za njihovu „srdačnu pomoć“. U svim patnjama i teškoćama putovanja ono što ga je držalo budnim i usredsređenim je činjenica da će jednog dana moći pomoći svojoj porodici – ocu, majci, šestero braće i četiri sestre, koji su ostali kod kuće zabrinuti za njegovu sudbinu.

U Turskoj je proveo godinu dana. Zaposlio se kao krojač i obučavao se u jednoj turskoj kompaniji koja mu je ponudila mogućnost da zarađuje i istovremeno uči zanat koji bi mu mogao biti od koristi u budućnosti. Kada se osjetio psihički i fizički spremnim, krenuo je na put iz Turske u Grčku, gdje je stigao poslije petnaest dana, prešavši granicu iz prvog pokušaja. Proveo je neko vrijeme u Atini radeći ilegalne poslove na lokalnim pijacama i prodavnicama. Poslije šest mjeseci napustio je Grčku i preko Sjeverne Makedonije stigao u Srbiju, gdje je ostao oko dva mjeseca, prikupljajući informacije od drugih iskusnijih migranata o sigurnim prolazima. Uz pomoć krijumčara stigao je u Bosnu, u prihvatni centar, i zvanično postao azilant. Razlog traženja azila u Bosni za njega je prvenstveno bila ljubaznost ljudi i prelijepa okolina i prirodno okruženje. Sada boravi u kampu i čeka informacije o postupku za dobijanje azila, ali mu porodica mnogo nedostaje. Nedostaje mu hrana koju je pripremala njegova majka. Shvata da i ostalim migrantima nedostaje miris njihove domaće kuhinje. U kuhinji kampa zajedno s još nekoliko migranata počeo je sam kuhati obroke. Vanjska kuhinja je ubrzo postala mjesto okupljanja i druženja, a N. N. postao poznat među ostalim migrantima.

N. N. je zahvalan na podršci koju dobija u kampu i sretan je što se konačno može odmoriti, ali je još daleko od svog cilja da stvori dobar život za sebe i svoju porodicu.

OVAJ PRIMJER PODIJELILA JE I JOVANKA BAJRAMOVIĆ, WORLD VISION BIH

Ovaj slučaj pokazuje nam da se glavni pokretač – nada u bolji život, koji omogućava da se izdržava porodica – često percipira kao zavisnost od boravka u drugom (nacionalnom) okruženju. Iako se malo odmorio, zbog struktura podrške u BiH, njegove ambicije leže na drugom mjestu, gdje misli da ima veće šanse za prosperitet. Ovaj slučaj nas podsjeća da su ambicije i nade svake osobe njihove vlastite i da se strukture podrške trebaju fokusirati na poboljšanje njihovog blagostanja koliko god je to moguće. Stepen te mogućnosti oblikovan je spremnošću osobe da pomogne u tom procesu. Poznavanje sistema azila u zemljama odredišta može pomoći osoblju podrške u kontekstu tranzita da podijeli realističnije informacije. Fokus treba biti na pomoći u donošenju vlastite odluke na osnovi informiranosti.

Ono što nas drži – lični prikaz praktičara

21

Bio-Nijemac je termin koji se koristi da opiše odsustvo migracijskog porijekla u porodičnoj historiji neke osobe koja datira barem nekoliko generacija u Njemačkoj.

Profesionalci koji rade u oblasti psihosocijalne podrške izbjeglicama koje su preživjele kršenje ljudskih prava suočavaju se s nizom strukturalnih, etičkih i političkih izazova – što njihovo polje rada čini veoma zahtjevnim i teškim za snalaženje. Zbog toga smo zamolili neke od naših autora da navedu šta ih je zapravo dovelo do toga da postanu aktivni u ovoj oblasti i šta ih drži motiviranim, ponosnim i spremnim da nastave dalje uprkos poteškoćama. Njihovi odgovori otkrivaju veoma lični nivo njihovog angažiranja na terenu.

LIČNA PERSPEKTIVA IZ NJEMAČKE

Zašto radim ovaj posao i koju ulogu igra moje lično iskustvo?

Radim u XENION-u već 20 godina. Svakih pet godina provjeravam sebe, želim li i mogu li nastaviti ovaj posao.

Okidač za rad u XENION-u bile su moje studije interkulturalnog obrazovanja u Oldenburgu. Stažirala sam u prihvatnom centru za izbjeglice i istovremeno sam bila uključena u antirasističku inicijativu. Rad u Psihosocijalnom centru u osnovi je nastavak mog političkog, aktivističkog i profesionalnog društvenog rada.

Ja sam bio-Nijemica²¹ i u mojoj porodici nema historije bježanja ili migracije. Drugi svjetski rat podijelio je moju porodicu. Moj djed po ocu je bio u SS-u i preživio je rat bez posljedica, djed po majci je bio komunist i rano je poginuo na Istočnom frontu. Razgovor o ratu i politici bio je tabu u našoj porodici.

Patnja koju je Njemačka nanijela mnogim ljudima u oba svjetska rata, i politička uloga koja je Njemačkoj trenutno dodijeljena u politici EU, primoravaju nas da zauzmemo stav. Politika vojne izolacije vanjske granice EU je rat protiv izbjeglica. Već je 1.301 osoba umrla bježeći preko Sredozemnog mora 2022. Od 2014. više od 24.650 izbjeglica udavilo se u Sredozemnom moru.

Šta me drži i dalje uprkos poteškoćama?

XENION je posvećen smjernicama Psihosocijalnih centara koje pružaju

okvir za primjenu pristupa ljudskih prava u psihosocijalnom radu s izbjeglicama. Kombinira pravnu pomoć tokom postupka azila, psihijatrijsku/ psihoterapeutsku podršku, dokumentiranje torture, prepoznavanje patnje doživljene u zemlji porijekla i tokom bjekstva, kao i podršku za „blaži dolazak“ u njemačko društvo. Ovo također podrazumijeva potrebu da se njemačko društvo senzibilizira za situaciju izbjeglica.

Malo je organizacija koje konkretnoj podršci izbjeglicama nude ovaj holistički pristup brizi. Psihosocijalni centri imaju jasan mandat za ljudska prava, odnosno da zauzmu pristan stav na strani izbjeglica, kroz lobiranje, vršenje političkog utjecaja na zakonodavstvo i podršku izbjeglicama. To što imam tako jasan kodeks vrijednosti u svom radu s kojim se lično mogu identificirati daje mi orijentaciju i podršku u mojim svakodnevnim izazovima. Transnacionalno umrežavanje pomaže mi da redovno promišljam i razmišljam o svom stavu u pogledu eurocentričnog fokusa našeg rada.

Složenost i živost ove oblasti rada je ono što ga čini tako privlačnim: nikada ne prestajem učiti zbog bliske interdisciplinarne saradnje sa psihijatrima, psihoterapeutima, socijalnim radnicima i advokatima. Kombinacija rada usmjerenog na klijenta u dinamičnom organizacijskom i političkom okruženju održava me u formi i izaziva me da stalno razvijam svoje razumijevanje historijskih i društvenih događaja.

Šta za mene znači „uspjeh“ u mom poslu?

S moje tačke gledišta uspjeh je termin koji više postoji u radu na pojedinačnim slučajevima: može značiti dobijanje boravišne dozvole, uspješno spajanje porodice, davanje ljudima hrabrosti da se suoče sa životom, pokazivanje načina da razmišljaju o budućnosti i pokušaj da stvaraju perspektivu za sebe itd.

Ali rad s izbjeglicama nije samo „uspjeh“ u pojedinačnim slučajevima već i pomoć u oblikovanju društva u kojem ljudi različitih nacionalnosti – moji prijatelji i ja – želimo živjeti kao jednaki. Ovo može biti zabavno, ali je potrebno mnogo strpljenja, kreativnosti i snage.

AUTOR: DOROTHEE BRUCH, XENION BERLIN, NJEMAČKA

LIČNA PERSPEKTIVA IZ SRBIJE

Zašto radim ovaj posao i koju ulogu igra moje lično iskustvo?

Ovim se poslom bavim već sedam godina. Tokom studija socijalnog rada dosta sam volonterski radila u različitim nevladinim organizacijama, uglavnom s djecom, i tako sam počela svoj prvi posao voditelja radionica s djecom. Od tada do sada radim u oblasti direktne podrške izbjeglicama, ali u različitim ulogama, pošto sam nekoliko puta unapređivana. Iako nemam lično izbjegličko iskustvo, postoje različiti lični razlozi zbog kojih i dalje radim na ovom polju, a rekla bih da je radoznalost koju imam za različite kulture jedan od njih, možda čak i glavni.

Šta me i dalje drži uprkos poteškoćama?

Mislim da su ljudi s kojima radim i odgovornosti koje imam prema njima glavna stvar koja me drži u tome. Duboko razumijem potrebe naših klijenata i znam koliko je podrška koja im se pruža važna za njih.

Šta za mene znači „uspjeh“ u mom poslu?

Za mene je uspjeh svaka usluga pružena mojim klijentima koju moji klijenti prepoznaju kao korisnu za njih. Svako ko radi s ljudima zna da je teško reći šta je uspjeh, jer za svakog je drugačije – nekada je uspjeh pružanje medicinske pomoći kada je nema u azilantskom centru, nekada je uspjeh integracija u školu, nekada je to psihološko savjetovanje koje je bilo od pomoći klijentima.

AUTOR OLIVERA BOJOVIĆ, GRUPA 484, SRBIJA

LIČNA PERSPEKTIVA IZ BIH

Zašto radim ovaj posao i koju ulogu igra moje lično iskustvo?

U World Vision sam došao slučajno. Posljednjeg dana za prijavljivanje prijavio sam se za ulogu referenta za logistiku, jer sam već imao dosta iskustva u toj oblasti. Bio sam drugi na listi. Pozvali su me i pitali da li bih prihvatio drugu poziciju za kratkoročni ugovor od tri mjeseca. Sve se to dogodilo prije sedam godina. Od početka mog putovanja s World Visionom imao sam priliku da otkrijem koliko je ljudi još uvijek interno

raseljeno, koliko njih živi u zaista lošim uvjetima – čak i za Bosnu – i treba im pomoć u svim aspektima života. To me vraća u moje rane tinejdžerske godine; rat u Bosni počeo je kada sam imao 14 godina i našao sam se kao izbjeglica u stranoj zemlji. Sjećam se ljudi koji čekaju u redovima ispred Crvenog krsta da dobiju pomoć, hranu, odjeću, olovke za školu i sveske s logom UN. Bio sam tako ponosan jer sam bio jedini dječak u razredu koji je imao plavu svesku. Sjećam se šta je ta pomoć značila za mene i moju mamu. Nismo imali novca da bilo šta kupimo, ali nam je neko pomagao. Također je važno napomenuti da 90-ih godina nije bilo aktivnih sistema podrške kao sada, ali su ti ljudi koji su bili tu dali sve od sebe da nas razumiju i pruže podršku. Ova i neka druga sjećanja tjeraju me da pomažem drugima na načine koji su trenutno dostupni. Ponekad pomislim da je možda vrijeme da nađem neki drugi posao, ali još uvijek sam tu. Koliko dugo, ne znam, ali do posljednjeg dana trudit ću se da pružim podršku onima kojima je potrebna.

Šta me drži i dalje uprkos poteškoćama?

World Vision i većina njenih osnovnih vrijednosti (cijenimo ljude, mi smo partneri, mi smo poslužioc, posvećeni smo siromašnima, mi reagiramo), kao i moje kolege koje su uvijek u blizini i spremne da saslušaju probleme koje imamo, neki su od razloga zašto radim to što radim. World Vision mi daje priliku da naučim i vježbam nove vještine, od kojih većinu možete koristiti u svijetu drugačijem od onog koji postoji u kampovima. Da, ponekad svi kažemo da je dovoljno: dajem sve od sebe i treba mi predah, ali jedan telefonski poziv mijenja sve. Nalazimo snagu da idemo iznad i dalje zarad naših korisnika.

Šta za mene znači „uspjeh“ u mom poslu?

Teško je reći kakav je uspjeh u našem poslu humanitarnih radnika. Jedan od mojih kolega je rekao: svake večeri kada dođem kući, imam na umu da je moj rad danas nekome izmamio osmijeh na lice. Znam da dobro radim. Svaki dan je priča. Ponekad sretniš djecu od tri godine i kada vidiš nadu u njihovim očima, osmijehe na licima, i oni potrče ka tebi samo da ti daju „peticu“ ili mali zagrljaj, u tom trenutku sam siguran da radim pravi posao.

AUTOR: DARKO ARSENOVSKI, WORLD VISION, BIH

Teme u fokusu: Dobre prakse i preporuke

1 — Uspostavljanje i razvoj profesionalnih mreža podrške

Rad u mrežama, razmjena ideja s kolegama – niko neće sumnjati da su to komponente efikasnog rada u bilo kojoj oblasti koje su korisne i od pomoći. Ako se osvrnemo na razvoj psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture u Njemačkoj u posljednje tri do četiri decenije, bilo je očigledno za nas koji smo uključeni 80-ih i 90-ih godina da je bilo malo znanja o tome kako pružiti pomoć i podršku. O činjenici da sam proces preživljavanja životno opasnih situacija može dovesti do mentalnih poremećaja govorilo se samo u uskom krugu specijalista. Tek kada je 1990. godine SZO usvojila ICD 10, „posttraumatski stresni poremećaj“ prepoznat je kao dijagnoza.

Međutim, od početka nam je bilo jasno da adekvatna psihosocijalna njega premašuje psihoterapijski tretman PTSP-a i da mora mnogo sveobuhvatnije odražavati društvenu i političku situaciju izbjeglica. Razmjena među kolegama i lekcije koje učimo jedni od drugih bile su i jesu od suštinskog značaja; bez ove stalne i intenzivne razmjene iskustava i znanja ne bismo bili tu gdje jesmo danas: pokret koji je kvalificiran da zauzme utemeljen stav o pitanjima psihosocijalne brige o izbjeglicama i koji se sve više čuje u javnosti i svijetu politike. Učili smo ne samo jedni od drugih na nacionalnom nivou već i na međunarodnom nivou – od naših kolega iz Južne i Centralne Amerike u ranim godinama, naprimjer, ili nedavno u razmjeni s centrima širom Evrope.

Ova razmjena iskustava mora se nastaviti – posebno zato što smo stalno suočeni s novim vanjskim uvjetima. Svoj posao možemo obavljati smisljeno samo ako, pored individualne situacije naših klijenata i njihove lične historije progona, u svoj rad uključimo i društvenu i političku situaciju, uključujući stanje ljudskih prava u njihovim zemljama porijekla, u zemljama kroz koje su pobjegli, i u njihovim zemljama izgnanstva. Moramo uskladiti svoje koncepte u skladu s tim.

„Niko ne može sam liječiti traumu“ – psihijatar i istraživač traume Judith Herman skovala je ovu rečenicu da ukaže na važnost vršnjačke refleksije

za efikasan individualni tretman traumatiziranih ljudi. Ali isto tako može se primijeniti i na situaciju organizacija i njihovih zaposlenih koji rade u psihosocijalnom zbrinjavanju izbjeglica: bez nacionalne i međunarodne saradnje i promišljanja i zajedničkog daljeg razvoja koncepata i ideja ne možemo smisleno odgovoriti na izazove s kojima se suočavamo u ovoj oblasti rada.

U tom smislu zamišljen je projekt „Razmjena znanja i prakse“. Razmijenili smo ideje za „dobru praksu“. Naučili smo mnogo o društvenim i političkim prilikama u zemljama jedni drugih – a to je bilo utoliko važnije što izbjeglice sa zapadnog Balkana (uglavnom) žele otići u Njemačku, a mnoge izbjeglice u Njemačkoj boravile su u zemljama zapadnog Balkana.

„Kada se sada osvrnem na naše sastanke, dobrih osam mjeseci nakon početka projekta – putem interneta i lično u Njemačkoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini – uvjerena sam da smo mnogo naučili jedni od drugih. Osim prijenosa znanja, koji će, nadam se, biti nastavljen i produbljen, ponijela sam još nešto sa sobom, što smatram veoma važnim: susreti s kolegama iz drugih zemalja ojačali su moju posvećenost poslu. Bila sam veoma impresionirana kada sam saznala pod kakvim se izazovnim uvjetima oni zalažu za interese izbjeglica i njihovom upornošću u tome.“

— BARBARA VOLF, FATRA, NJEMAČKA

Svi radimo u oblasti u kojoj su „uspjesi“ rijetki i teško ih je izmjeriti, pa čak i prepoznati. Činjenica da je naš rad ipak neophodan i smislen ponekad prijeti da se izgubi iz vida. Doživjeti činjenicu da su kolege u drugim zemljama posvećene pomoći ljudima koji moraju napustiti svoju domovinu i moraju se suočiti s tolikim preprekama i nedaćama u potrazi za novim boljim životom pomaže nam da nastavimo s osjećajem solidarnosti preko granica.

Da bismo saznali šta drugi učesnici misle o važnosti transnacionalne razmjene i umrežavanja, poslali smo upitnik²². Velika većina ispitanika smatra da je važno da se upoznaju s kolegama iz drugih zemalja, a posebno da to rade licem u lice, a ne samo digitalno. Naučili su mnogo i bili inspirirani od svojih kolega, a također su osjetili da su im sastanci

²² Detalji ankete mogu se naći na web-stranici BAFF-a na adresi www.baff-zentren.org/projekte/sharing-knowledge-and-practices/

pomogli da se bolje nose s izazovima s kojima su se sami suočili. Željeli su da se ovakvi sastanci nastave, ali su također smatrali da mreže za prijenos znanja, kao i za prevenciju profesionalnog sagorijevanja trebaju biti uspostavljene na trajnijoj osnovi.

Za buduće projekte ove vrste treba uzeti u obzir ove nalaze i utiske. Nije važno samo povećati znanje o drugim projektima. Osiguravanje okruženja solidarnosti za učenje kroz učenje jedni od drugih sigurno je korisno sredstvo za brigu o sebi i pomaže onima koji rade u ovoj teškoj oblasti da zadrže svoju motivaciju.

2 — Interdisciplinarno dokumentiranje kršenja ljudskih prava i torture ljudi u pokretu

Tokom ove razmjene ubrzo je postalo jasno da dokumentiranje nasilja ne odražava samo različite kontekste već i zavisi od tih konteksta. Postoji li politička volja da se saslušaju izbjeglice? Kakav efekt to može imati na donosiocima odluka? Kojoj svrsi služi u pravnom sistemu?

Primjeri dati u prethodnom poglavlju „Premošćivanje konteksta između tranzitne zemlje i zemlje prijema – uvid u rad praktičara“ to prilično jasno pokazuju, ali pokazuju i da svoje profesionalne vještine i pristupe moramo koristiti na drugačiji način kada govorimo o dokumentiranju nasilja u kontekstu zbrinjavanja ili rehabilitacije preživjelih.

Nasilje o kojem se obično govori je sasvim drugačije u tranzitnom kontekstu – što su Srbija i BiH za većinu izbjeglica – i u zemljama dolaska poput Njemačke. Postalo je jasno da je u kontekstu tranzita nasilje na granici glavna tema, pri čemu se moraju zbrinuti povrede nakon potiskivanja nazad, dok su u kontekstu dolaska sve vrste nasilja u prošlosti u matičnim zemljama i na ruti relevantne za postupak za dobijanje azila, te ih aktivno istražuju profesionalni negovatelji. Pored toga, nasilje u prihvatnim centrima važno je za oba konteksta.

Korištenje i prihvatanje psihološke medicinsko-pravne dokumentacije u postupku za dobijanje azila

Njemačke nevladine organizacije fokusiraju se na istraživanje, razumijevanje i dokumentiranje nasilja u kontekstu torture i nehumanog postupanja. To je važno jer osobe koje su preživjele torturu imaju određena prava prema Direktivi EU o prijemu i procedurama u pogledu procedura, smještaja itd. Takvi dokazi mogu uvjeriti zvaničnike zadužene za odluke o azilu da postoji rizik od daljeg progona i tako pomoći da se osigura dalja zaštita.

Kako bi izbjeglice mogle tražiti svoja prava, njemačke nevladine organizacije preporučuju aktivno istraživanje doživljenog nasilja i – u slučaju prošlih tortura i teškog nasilja – interdisciplinarnu dokumentaciju. U centrima u Njemačkoj te stručne izvještaje uglavnom rade kvalificirani psihoterapeuti i mogu, ako je potrebno, uključiti sudsko-medicinski pregled posljedica torture, kao i psihološku procjenu psihopatoloških posljedica torture. Psihološki informiran proces potreban je za zaštitu od mogućeg nepotrebnog stresa i pogoršanja procesa povezanih s traumom, kao i za identifikaciju specifičnih psihoterapijskih ili psihosocijalnih potreba²³.

U Njemačkoj se ova vrsta psihološke ili medicinsko-pravne dokumentacije može koristiti u postupku za dobijanje azila za davanje dokaza i često je iniciraju ili preporučuju pravni zastupnici klijenata. Ova dokumentacija korisna je u različitim fazama – može podržati prvi podnesak o razlozima za bjekstvo na intervjuu u BAMF-u (Savezna kancelarija za migracije i izbjeglice). Nakon odbijanja može se koristiti u sudskom postupku kao podrška žalbi. A i kada je postupak pravosnažno okončan, novi postupak za azil može se otvoriti uz pomoć takve dokumentacije kao novog dokaza.

Generalno, dva pitanja su od interesa za dokumentaciju:

1. Može li dokumentacija (npr. prema Istanbulskom protokolu)²⁴ pružiti dokaze da je podnositelj zahtjeva najvjerovatnije doživio teško nasilje ili torturu u svojoj zemlji porijekla prije bjekstva i na taj način potkrijepiti razloge za bijeg? i/ili

23

Vidjeti T. Baikal, C. Schlar, E. Kapkin (2004): *Međunarodni priručnik za obuku o psihološkim dokazima torture*. HRFT/Ankara. (dostupno na mreži: <http://empathy.ge/wp-content/uploads/2014/12/International-Training-Manual-on-Psychological-Evidence-of-Torture.pdf>, pregledano 10.10.2022)

24

Istanbulski protokol (dostupno na mreži: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/training8rev1en.pdf>)

2. Pruža li dokumentacija dokaz da je podnositelj zahtjeva ozbiljno bolestan (zbog doživljenog nasilja) i da zbog toga riskira ozbiljnu opasnost po život prije, tokom ili nakon deportacije?

Problematično je u pogledu dokumentacije o torturi i kršenju ljudskih prava što mnogi podnosioci zahtjeva ove događaje ne prijavljuju direktno u prvoj prilici, a to je tokom saslušanja u BAMF-u. To je zbog nedostatka znanja o važnosti ovih informacija. Štaviše, proceduralne garancije koje nude direktive EU, kao što je prisustvo obučenog specijalnog službenika za saslušanje za osobe koje su preživjele kršenje ljudskih prava, često se ne daju, a izbjeglice ne znaju ni da imaju ta prava. Konačno, pošto su mnoge žrtve pogođene psihološkim posljedicama traume, nisu u stanju te incidente predstaviti odmah detaljno i na uredan način.

Kako smo istražili predmet dokumentacije, uključujući opcije njege i liječenja za žrtve

Već u pripremama za našu digitalnu radionicu postalo je jasno da će fokus biti na nasilju nad ljudskim pravima, kako ga dokumentirati i s kojim ciljem. Dok su neki od učesnika imali detaljno znanje o stručnoj dokumentaciji i rado razmjenjivali različite metodologije, drugi su se svakodnevno suočavali s pričama svojih klijenata, dok su imali malo izgleda za reparaciju sada ili u bliskoj budućnosti. Dokumentacija im je izgledala kao luksuz: žive s pričama u glavi, a ne na papiru. Pitanje je bilo: šta učiniti s ovim saznanjem. Kome se obratiti – i može li dokumentacija biti dio promjene? Pokušali smo odgovoriti na različite potrebe. Razgovarali smo o tome kako se dokumentiranje radi u Njemačkoj i kako se radi psihološka procjena u Srbiji – to je inače dovelo do prve pozitivne odluke u Srbiji da se pri davanju međunarodne zaštite uzme u obzir psihičko stanje podnosioca zahtjeva. U mješovitim grupnim sesijama razgovarali smo o opcijama za njegu i liječenje imajući u vidu različite životne uvjete i način razmišljanja klijenata u kontekstu tranzita i dolska, kao i izazove za njegovatelje da se svakodnevno suočavaju s ekstremnom patnjom. Učesnici su smatrali da je vrijeme provedeno s učesnicima iz drugih zemalja u mješovitim grupama izuzetno dragocjeno i izrazili su iznenađenje koliko se lako mogu povezati jedni s drugima.

Ključne naučene lekcije

Dokumentiranje nasilja može imati dvostruke pozitivne efekte: klijenti osjećaju da svijet vidi njihovu patnju, a za pomagače ovo može biti način da eksternaliziraju patnju s kojom se svakodnevno suočavaju. To bi također moglo pobiti osjećaj nekih pomagača da su dio sistema koji izbjeglicama uskraćuje njihova prava.

Razgovarali smo o ekstremnom nasilju s kojim se suočavaju izbjeglice tokom tranzita. Postalo je jasno da dokumentiranje teškog nasilja nije neophodno samo u okviru procedura za dobijanje azila već i za dokumentiranje kršenja ljudskih prava na granicama. Kako uspostavljenoj sistem za dokumentiranje posljedica torture i teškog nasilja od zdravstvenih radnika u okviru procedura za dobijanje azila u Njemačkoj može biti šablon za uspostavljanje sistema za dokumentiranje takvog nasilja na granicama, koje se manifestira odbijanjem i guranjem? Ovu dokumentaciju bi zaista trebalo redovno raditi. Zdravstvenim radnicima bi moglo biti od velike pomoći da imaju na raspolaganju kratak i strukturiran format.

Štaviše, u kontekstu tranzita postoji i potreba da se provjeri nasilje u zemljama porijekla i tokom bjekstva, a možda i potreba za kratkom dokumentacijom ovih incidenata: to bi bili korisni dokazi za izbjeglice, koje bi onda mogle zahtijevati proceduralne garancije u zemljama dolaska i direktno skrenuti pažnju na nasilje koje su doživjeli i njegove posljedice na saslušanjima.

Ovi dokumenti trebaju sadržati barem informaciju da je osoba prijavila teško nasilje ili torturu u zemljama porijekla i da pati od psiholoških i/ili medicinskih posljedica, kao i da navede glavne prijavljene simptome. U njemu treba navesti da je ta osoba veoma ranjiva izbjeglica i treba navesti posebne potrebe u vezi s postupkom azila i smještajem.

Pošto se tokom bjekstva dokumenti mogu izgubiti, pokazalo se korisnim dodatno poslati skenirane dokumente na adresu e-pošte izbjeglica, kako bi im u svakom trenutku mogli pristupiti. Ove veoma privatne informacije na taj način također su zaštićene od pristupa trećih osoba. Podizanje svijesti u tranzitnim zemljama o radnjama koje bi mogle

dovesti do posebnih proceduralnih garancija u zemljama dolaska i koje bi mogle biti relevantne u postupku azila bit će značajan način zaštite izbjeglica i njihovih osnovnih prava.

Dobra praksa: Holistički pristupi rehabilitaciji od torture koristeći Istanbulski protokol (Njemačka)

Primjer iz prakse PSZ Dizeldorf

Posljednjih godina uspostavili smo strukturu regionalne mreže za podršku žrtvama torture. Počinje identifikacijom onih koji su doživjeli torturu, nastavlja se dokumentiranjem nasilja i posljedica, a zatim nudi rehabilitaciju.

„Rehabilitacija pomaže žrtvama da ponovo izgrade svoj život nakon torture kroz kombinaciju usluga uključujući medicinsku, psihološku, pravnu i socijalnu podršku. To je proces koji prepoznaje djelovanje i osnaživanje žrtava i uzima u obzir njihove individualne potrebe, kao i kulturnu, društvenu i političku pozadinu i okruženje u kojem žive.“²⁵

Posvećeni smo ovom holističkom pristupu dokumentaciji i rehabilitaciji. Mrežu koju smo uspostavili čine rehabilitacijski centri poput našeg, forenzički instituti na univerzitetskim klinikama i klinika za psihosomatsku medicinu i psihoterapiju. Povezana je i s nekoliko drugih institucija u regionu, kako državnih tako i nedržavnih.

Efikasno dokumentiranje torture ključno je za podršku žrtvama torture u njihovoj borbi za stjecanje prava da ostanu u Njemačkoj. Uspjeli smo podržati mnoge tražioce azila medicinsko-pravnim izvještajima, koristeći naše znanje o Istanbulskom protokolu. Zajedno smo radili kao zdravstveni radnici, pravni savjetnici i socijalni radnici iz različitih institucija i upoznali se s našim različitim načinima rada. To je značilo da smo premašili profesionalne granice i učinili podršku efikasnijom. Uspostavili smo tok rada – od prvog kontakta, preko podrške slučajevima azila, pa do odluke nadležnih; a kako su se odvijale zakonske procedure, fokusirali smo se i na rehabilitaciju, terapiju i medicinske potrebe. Naša grupa napisala je uputstvo za proces koji bi trebao biti objavljen u časopisu za sudsku medicinu.

25

Videti IRCT (2017):
Obezbeđivanje prava
žrtve torture na
globalni dogovor.
Tematska informativna
beleška.
(dostupno na mreži:
<https://www.unhcr.org/5a0ac2a47.pdf>,
pregledano 10.10.22)

Da bismo ponudili rehabilitaciju, bavimo se psihičkim i fizičkim problemima, bez obzira na to jesu li rezultat torture ili ne. U našoj mreži imamo dobre strukture i kapacitete za psihološku podršku i terapiju, čak i ako pružanje fizikalnog tretmana (tj. za ortopedske, ginekološke, urološke probleme) još nije adekvatno. Pitanje uvjeta života također je veoma važno i ovdje je potrebno zagovaranje kao i individualna podrška. Smještaj se nudi bez dovoljno uzimanja u obzir potreba osoba koje su preživjele torturu, osoba u psihičkoj nevolji, osoba koje pate od diskriminacije zbog svog spola, seksualnog identiteta ili rodno zasnovanog nasilja i druge posebno ranjive populacije.

3 — Značaj podrške osoblja i brige o sebi

„Dan više u tranzitnoj zemlji je dan manje u Evropskoj uniji.“ Ovo je bila upečatljiva izjava tokom razmjene u vezi s očekivanjima koja određuju uvjete rada u takozvanim tranzitnim zemljama zapadnog Balkana. Postalo je očigledno da nije moguće govoriti o kadrovskoj podršci i brizi o sebi bez elaboriranja uvjeta rada, individualnih očekivanja i strukturalnih zavisnosti. Zemlje Evropske unije finansijski podržavaju mnoge aktivnosti za izbjeglice u Srbiji i Bosni i Hercegovini – ne samo smještajne centre već i psihosocijalno savjetovalište. Ciljevi i želje izbjeglica su, međutim, u potpunosti u suprotnosti s onim što želi EU. To se pokazalo tokom posjete jednom prihvatnom centru u Srbiji kada smo razgovarali s afganistanskim izbjeglicama koje su tamo uglavnom bile samo nekoliko nedjelja, mada je bilo i onih koji su u zemlji godinama. Nakon što su upitani, nisu znali uvjete za dobijanje radne dozvole. Postalo je očigledno da većinu izbjeglica ne zanimaju uvjeti rada u tranzitnim zemljama, ne žele učiti jezik i ne žele podnijeti zahtjev za azil. Njihov cilj je da prijeđu u Evropsku uniju, većina u Njemačku.

Osoblje nevladinih organizacija u Srbiji potvrdilo je da većina izbjeglica u zemlji boravi samo dvije do tri nedjelje. U većini konteksta već se može vidjeti kao uspjeh kada vidite izbjeglicu po drugi put. U jednom bosanskom prihvatnom centru rečeno nam je da porodice idu dalje

usred noći bez prethodne najave. Djeca ponekad ostavljaju oproštajne poruke ispod kamenja pored ureda. Ovi izvještaji jasno ilustriraju poteškoće u radu s izbjeglicama u tranzitnoj zemlji, s ograničenim vremenom dostupnim za psihološku podršku. Ovo predstavlja izazov kako definirati uvjete rada koji će dovesti do osjećaja uspjehnosti i efektivnosti kod stručnog osoblja.

U Njemačkoj su izbjeglice uglavnom motivirane da ostanu i integriraju se, ali su frustrirane neispunjenim očekivanjima, zakonskim ograničenjima, strahom od deportacije i zamornom birokratijom. Uvjeti života u centrima za smještaj često su poražavajući, a većini tražilaca azila potrebne su godine da ostvare zakonsko pravo na boravak. Osjećaj nesigurnosti s kojim se većina tražilaca azila suočava u Njemačkoj otežava rješavanje njihovih psiholoških problema u okviru terapije ili u socijalnom savjetovanju.

Kako je rad s izbjeglicama izazovan za stručno osoblje kako u tranzitnim tako i u zemljama prijema, razmišljali smo o pitanjima brige o sebi i osoblju u našim sredinama: postoje neke razlike, ali i mnoge sličnosti.

Briga o sebi: Pitanje izbjeglica u društvu je politički problematično, što dovodi do nedostatka podrške kako za izbjeglice, tako i za institucije koje brinu o njima. Finansiranje NVO obično je zasnovano na projektima i stoga je nestabilno, što dovodi do pritiska na osoblje koje tamo radi.

Osim izazova vezanih za izbjeglice, tempo radnog života generalno je postao veoma brz, tehnologija je ubrzala stvari, a ograničenja u vezi s koronavirusom od 2020. godine, s radom kod kuće ili restriktivnim pravilima o takvim prilikama za sastanke kao što je ručak u uredu, dovela su do manje rekreativnih razmjena među članovima tima. Pored toga, od marta 2022. godine rat u Ukrajini s milionima izbjeglica postao je novi stresor i na ličnom i na profesionalnom nivou, kako u Njemačkoj, tako i u zemljama zapadnog Balkana.

Podrška osoblju: Uprava i strukture NVO igraju glavnu ulogu u dobrobiti svog osoblja. Srećom, većina institucija koje danas rade s teško traumatiziranim osobama svjesne su da je potrebno preduzeti korake kako bi se

unaprijedila dobrobit njihovog osoblja. Najvažniji – ali kako smo saznali ne tako lako ostvarivo u stvarnosti – su dobro definirani opisi uloga za svakog člana osoblja (koji su moji zadaci; za šta sam ja zadužen), jasna struktura rukovodstva, uključujući odgovornost i nadležnosti i konačno kultura priznavanja i uvažavanja.

Kako smo istražili brigu o sebi i brigu o osoblju u ovom projektu

Na našoj digitalnoj radionici na ovu temu nismo se fokusirali na teorije o brizi o sebi, već smo istražili kako se to postiže praktično u našim organizacijama i mi lično. Većina učesnika ne samo da je bila upoznata s novijom literaturom već su i sami održali radionice na tu temu – ali ipak svi znamo koliko je teško „prakticirati ono što propovijedamo“. A svi znamo paradoksalno da su zaposleni s najviše posvećenosti i opredijeljenosti u najvećoj opasnosti da izgube iz vida vlastite granice i da rade do iznemoglosti. Većina nas smatra da smo veoma posvećeni ovom poslu i da smo ga svjesno izabrali. Iako znamo da smo u opasnosti, lako gubimo iz vida potrebu da nešto preduzmemo u vezi s tim na vrijeme.

Cilj ovog web-seminara bio je da što brže uđemo u praktičnu razmjenu i to smo uradili odabirom vježbe samosvijesti koja bi nam pomogla da razmislimo o tome kako se nosimo sa stresnim situacijama i da nam kaže nešto o vlastitom upravljanju samopomoći. Od svakog učesnika zatraženo je da razmisli o tome jesu li su unos energije i izlaz energije uravnoteženi. Primjeri stresora bili su problemi s klijentima, problemi s uvjetima rada (zakoni, finansije itd.), problemi s kolegama ili poslodavcima, restrikcije u vezi s koronavirusom, rat u Ukrajini, kao i privatni problemi. Učesnici su naveli da faktori koji mogu dovesti do povećanja energije mogu biti zahvalnost klijenata, značaj zadatka, uspjeh u radu, uvažavanje kolega i poslodavca, privatni hobiji, dovoljno sna, porodica i prijatelji ili nova iskustva.

Razgovarali smo zašto i kada eksploatiramo sebe, koliko često se to dešava, kako primjećujemo kada se to dešava i šta nam je potrebno da definiramo svoje granice. Složili smo se da postoje i unutrašnji faktori (sposobnost da se prepoznaju svoje potrebe; da se napravi korak unazad; da se napravi pauza; uzme slobodan dan; struktura svakodnevnog

života; razdvajanje radnog i privatnog života) i vanjski faktori (povjerljiva atmosfera i vrijeme za razmišljanje o stresnim situacijama; okruženje podrške; diskusije i dogovori u vezi s granicama unutar tima i prihvatanje granica od menadžmenta; kolege koje brinu i podržavaju; supervizija; lična terapija; stariji članovi osoblja i menadžment kao dobri uzori).

Kako razjasniti očekivanja, zadatke i granice

Opisano je mnogo metoda, naprimjer, neki ljudi uveli su pravilo da se za vrijeme ručka ne smije pričati o poslu kako bi imali „pravu pauzu“. Drugi učesnik tvrdio je da su očekivanja u vezi s radnim stavovima često implicitna unutar organizacije. Njegov tim uveo je „antipravila“ koja su bila zapisana i okačena na zid kako bi se oslobodio pritisak svakog člana tima, naprimjer: „Slabost je dozvoljena. Ne moramo spasiti svakoga. Dozvoljeno nam je da kažemo „ne“.

Ključne naučene lekcije

Razmjena s kolegama iz drugih organizacija koje rade s izbjeglicama u različitim zemljama donosi nove perspektive na teme brige o sebi i osoblju, pomaže da se odrazi vlastiti rad i motivira da se primjenjuju primjeri dobre prakse.

Nekoliko nevladinih organizacija koje su učestvovala u programu razmjene kombiniraju istraživačke projekte i psihološke/psihosocijalne intervencije. Istraživanje se obično fokusira na potrebe tražilaca azila ili efikasnost intervencija. Bilo bi zanimljivo razmisliti kakav efekt ova kombinacija ima na rad profesionalaca u mjerenju uspješnosti i efektivnosti i je li to opet povezano s temama brige o sebi i podrške osoblja.

Dobra praksa: Kako uključiti i zaštititi volontere preko profesionalnih koordinatora (Njemačka)

Primjer iz prakse Xenion Berlin

Volonterima su posebno potrebne jasne granice jer praksa pokazuje da se lako preopterećuju i zbog toga se osjećaju frustrirano i neangažirano. Profesionalno vođenje i koordinacija mogu osigurati stabilan okvir i imaju oblik pismenog ugovora u XENION-ovoj mreži za volontere. U ovom ugovoru navodi se tačna definicija njihovog

zadatka (npr. podrška u učenju njemačkog jezika), dogovara se i navodi konkretan dan i određeni period. Ugovor važi šest mjeseci i po potrebi se može produžiti. Također se zabilježe i kontakt-podaci odgovornog socijalnog radnika i psihoterapeuta, kako bi se relevantna pitanja postavila stručnom osoblju. Za sva pitanja u vezi s volonterskim programom odgovoran je koordinator, koji upoznaje volontere s programom, organizira mjesečne sastanke, kao i obuku i ekscurziju jednom godišnje. Kako su teme koje su zabrinjavajuće jasno podijeljene između osoba uključenih u slučaj, odgovornosti su jasne i kao rezultat toga saradnja s volonterima veoma je uspješna. Ova mreža za volontere ujedno je i važan most za izbjeglice ka lokalnim zajednicama i inkluziji u društvo.

4 — Psihosocijalna podrška u kontekstu kršenja ljudskih prava

Postoji širok spektar uspješnih instrumenata, struktura i metoda pri ruci koji su se pokazali plodonosnim kada je u pitanju podrška klijentima na njihovom teškom putu psihosocijalnog blagostanja i mentalnog zdravlja. Dijeleći ove vještine one mogu biti izvor inspiracije, motivacije i kreativnosti za druge. Gdje vidimo ključna pitanja koja trebamo riješiti u svom radu? Koje smo lekcije naučili? Koje smo inicijative pokrenuli koje su se pokazale uspješnim? Ova i mnoga druga pitanja prate sljedeće „priče o uspjehu“ različitih organizacija.

FOKUS I: Saradnja vlade i civilnog društva

Dobra praksa: Identificiranje i rješavanje posebnih potreba za zaštitom (Njemačka)

Primjer iz prakse XENION-a: Historija duge, ali uspješne borbe

BNS: *Berliner Netzwerk zur Feststellung der besonderen Schutzbedürftigkeit geflüchteter Menschen* / Berlinska mreža za identifi-

ciju posebne ugroženosti među izbjeglicama: <https://bns.berlin/en/>.

XENION je jedan od suosnivača Berlinske mreže (BNS), koja je rezultat više od petogodišnje borbe za provođenje Direktive EU o prijemu u Berlinu.

Šta radimo u BNS mreži?

Savjetujemo izbjeglice koje su nedavno stigle i već su registrirane u Berlinu. Njihovu ranjivost utvrđujemo u procesu razjašnjavanja koji uključuje socijalne radnike, psihologe i psihijatre, dokumentiramo to i dajemo preporuke šta je klijentu potrebno. Po potrebi pokušavamo povezati svoje klijente s drugim socijalnim službama. Također pružamo obuku osoblju u skloništima, nastavnicima i drugim socijalnim radnicima o radu osjetljivom na traume, postupku za dobijanje azila i složenom njemačkom zdravstvenom sistemu. Drugi zadatak je političko lobiranje, donošenje pitanja od naših klijenata do lokalne samouprave i administracije. Cilj nam je blisko i kolaborativno sarađivati unutar sistema i na taj način minimizirati praznine u podršci pridošlicama i tražiocima azila. Organizacije u BNS-u posvećene su ljudima koji se smatraju osobama s posebnim potrebama, prema članu 21 Direktive o prijemu u EU 2013/33/EU. Naše konsultacije, koje su besplatne, dostupne su na nekoliko jezika.

Kako smo stigli tamo?

Smjernica EU o prijemu pružila je pravni okvir za potrebu da se identificiraju ugrožene izbjeglice kao što su žrtve torture i kršenja ljudskih prava kako bi se osigurala njihova prava i posebne potrebe, ali nije mnogo urađeno na primjeni mjere administracije. Dakle, na NVO je bilo da uspostavi strukture. Godine 2003. počeli smo s još tri savjetovašta pregovarati s vladom i drugim nevladinim organizacijama na saveznom nivou kako bismo došli do procedura za sistematsko identificiranje ranjivih grupa i njihovih specifičnih potreba.

Bilo je potrebno nekoliko godina da lokalne i nacionalne vlasti prepoznaju potrebu za ranom identifikacijom. Konačno je 2007. godine mreža zvanično priznata kao specijalistička mreža za identifikaciju posebne potrebe za zaštitom izbjeglica i dobila je sredstva od Senata

Berlina. Mreža se sastoji od sedam centara različitih specijalnosti, naprimjer, stambena pitanja, maloljetnici, hendikepirane grupe, LGBTQI, psihosocijalne potrebe i psihološki ili psihijatrijski poremećaji. U planu je integracija stručnog centra za trgovinu ljudima.

Dobra praksa: Izgradnja povjerenja i zaštite za žrtve trgovine ljudima (BiH)

Primjer iz prakse World Visiona Bosna i Hercegovina

World Vision je prva organizacija u Bosni i Hercegovini koja identifikira i pomaže u zaštiti žrtava i procesuiranju kriminalaca kada je u pitanju trgovina ljudima. Svi zaposleni u World Visionu prošli su obuku za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima kroz redovne aktivnosti i to je ustvari bio prvi i najvažniji korak. Kada su identifikirali žrtve, pratili su korake mehanizma upućivanja pomažući policiji da obavi intervju s njima, izgrađujući odnos povjerenja kako bi se uspostavila njihova vjera u sistem. Staratelji, psiholozi i kulturni posrednici pružali su podršku tokom cijelog procesa, tako da su žrtve konačno smještene u sigurne kuće, a počinioci ovih zločina uhapšeni i procesuirani.

U 2022. godini do sada je bilo pet takvih slučajeva. Tri od njih su i dalje u sigurnoj kući. Dvojica su napustila sigurnu kuću i vratila se u logor nakon neuspjelog pokušaja da prijeđu granicu. Tražili su pomoć jer su počeli dobijati prijetnje telefonom i ponovo su smješteni u sigurnu kuću. Poslije nekoliko dana nestali su iz sigurne kuće i od tada nismo imali kontakt a njima.

Dobra praksa: Izgradnja efikasnih nacionalnih usluga MZPSP (Srbija)

Primjer prakse Mreže psihosocijalnih inovacija (PIN)

Mehanizam koordinacije u Srbiji pod nazivom „Radna grupa za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja izbeglica, azilanata i migranata“ osnovan je 2019. godine u saradnji između organizacije civilnog društva (PIN), državne institucije (Komesarijata za izbeglice i migracije Srbije) i međunarodne agencije (Svjetska zdravstvena

organizacija). Radna grupa okuplja predstavnike državnih organa, međunarodnih agencija i organizacija civilnog društva (OCD) koji se sastaju dva puta mjesečno i koordiniraju pružanje usluga mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške izbjeglicama. Poslije više od dvije godine uspješnog rada Radna grupa je usvojena kao zvanični mehanizam za koordinaciju od Ministarstva zdravlja Srbije 2022. godine. Radna grupa je nastavila biti efikasan nacionalni mehanizam za koordinaciju službi za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku, okupljajući sve relevantne aktere i olakšavajući saradnju i održivo planiranja usluga.

U želji da proširi mrežu aktera koji rade na polju mentalnog zdravlja izbjeglica PIN je 2020. godine osnovao Konzorcij za mentalno zdravlje izbjeglica i migranata (CoReMH) s ciljem da unaprijedi praksu i politiku mentalnog zdravlja za izbeglice, tražioce azila i migrante u tranzitnom kontekstu. CoReMH okuplja stručnjake za zaštitu mentalnog zdravlja izbjeglica koji rade širom jugoistočne Evrope i fokusira svoj rad na identifikiranje i rješavanje istaknutih pitanja u zaštiti mentalnog zdravlja izbjeglica kroz izgradnju kapaciteta, praksu zasnovanu na dokazima, istraživanje i zagovarački rad.

FOKUS II: Multidisciplinarni pristupi zaštiti i brizi o djeci i adolescentima u pokretu i izbjeglištvu

Dobra praksa: Obuke o roditeljstvu informiranom o traumi (Njemačka)

Primjer iz prakse Refugio Minhen

U psihoterapiji s traumatiziranim osobama terapeuti su primijetili da je mnogim roditeljima potrebna veća podrška u odgoju djece. Za to su postojala dva glavna razloga. Prvo, zbog traumatizacije roditelji mogu lakše izgubiti strpljenje ili u suprotnom možda neće imati energije da se fokusiraju na potrebe svoje djece. Drugo, budući da smo odgajani u drugačijem kulturnom okruženju, nedostajalo je znanja o vrijednostima i obrazovnom sistemu u Njemačkoj.

Refugio Minhen prilagodio je postojeći program obuke roditelja interkulturalnoj pozadini klijenata. Obuku za roditelje predaje osoba relevantnog kulturnog porijekla na maternjem jeziku i nudi se u grupi ili u individualnom okruženju (za porodice s mnogo male djece koje ne mogu učestvovati u grupi). Važan nastavni element je učenje da se oscilira između različitih kultura: Šta znači biti dobar roditelj u vlastitoj domovini? Šta znači biti dobar roditelj u Njemačkoj? Šta škola očekuje od roditelja u vlastitoj domovini? Šta škola očekuje od roditelja u Njemačkoj?

Obuka uključuje sljedeće:

- Integraciju (koncept obrazovanja i odgoja u odnosu na matičnu državu, informacije o školskom sistemu, očekivanja vrtića i škole prema roditeljima)
- Pedagoške teme (medijsko obrazovanje, razvoj djeteta, ideje za slobodno vrijeme, vrijednosti u interkulturalnom poređenju)
- Komunikaciju (bavljenje akutnim konfliktima i hroničnim problemima)
- Vezivanje (da se na pravi način pokloni pažnja i pohvala, da se postavljaju granice na način pun ljubavi)
- Znanje o traumatizaciji djece (mokrenje u krevet, noćne more itd.)

Obuka roditelja postala je veoma uspješna; nudi se na 30 različitih jezika, ne samo za izbjeglice već i za porodice migranata. Finansira ga gradska vlada Minhena.

Dobra praksa: Multidisciplinarni pristupi zaštiti djece (BiH)

Primjer iz prakse World Vision Bosna i Hercegovina

Zakonsko starateljstvo i kontinuitet obrazovanja za djecu u pokretu

Djeci bez pratnje i razdvojenoj djeci World Vision osigurava zakonske staratelje dok su još u prihvatnim centrima. Kroz sistem starateljstva djeci je osigurana njega 24/7; staratelji brinu o njihovim potrebama ili ih po potrebi upućuju partnerskim organizacijama.

26

Detaljnije informacije možete pronaći u Protokolu o tretmanu djece bez pratnje i razdvojene djece (DBPIRD) u prihvatnom centru Ušivak, koji može pružiti World Vision Bosna i Hercegovina: wvi.org/bosnia-and-herzegovina

Iako je pravo na obrazovanje osnovno pravo djece, djeca migranti u Bosni i Hercegovini to pravo nisu mogla ostvariti do prije dvije godine. Kako bi se ovoj ugroženoj djeci osigurao kontinuitet obrazovanja, stjecanja radnih navika, učenja i osnovnih životnih vještina, organizirano je neformalno obrazovanje u prihvatnim centrima. Održane su radionice bosanskog i engleskog jezika, matematike i kreativne aktivnosti za razvoj dječije mašte. Radionice su obuhvatale četiri osnovne matematičke operacije: sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje. Matematika kao nauka ima veliki utjecaj na kognitivni razvoj djece, razvijanje njihovog logičkog mišljenja i smatra se hranom za mozak.

Uz podršku kantonalnog ministarstva obrazovanja formalno obrazovanje organizirano je u dvije javne škole. Oko 250 djece već je uključeno u formalno obrazovanje, ali je mali broj djece uspio ostati duže od dva mjeseca zbog kratkog vremena boravka porodice u prihvatnim centrima. Bez obzira na dužinu boravka insistiramo da djeca dobiju formalno obrazovanje. Srednjoškolcima, posebno djeci bez pratnje, već su osigurana dva ciklusa dvomjesečne stručne obuke u lokalnoj srednjoj školi u kojoj je 50 djece obučeno za zanimanja frizer i kuhar.

Multidisciplinarni pristupi identifikaciji djece bez pratnje i razdvojene djece (DBPIRD)

Primjer dobre prakse je multidisciplinarni tim koji čine psiholog, socijalni radnik i kulturni medijator. Zadatak ovog tima je da utvrdi jesu li migranti članovi jedne porodice kada stignu u kamp, kao i da utvrdi jesu li djeca ili odrasli. Ovo je veoma važno, jer od ovih pitanja zavisi dalje djelovanje. Često je moguće otkriti djecu u pratnji odraslih koji nisu u srodstvu i to može pomoći u sprečavanju trgovine ljudima.

Razvijeno je nekoliko setova pitanja. Pitanja se moraju redovno mijenjati jer je poslije nekoliko mjeseci primijećeno da migranti pitanja koja su im postavljali dijele s onima koji ih prate. Nakon utvrđivanja porodičnog statusa MD tim daje preporuku Službi za poslove sa strancima, koja postupa u skladu s ovim preporukama²⁶.

Dobra praksa: Osnaživanje mladih ljudi da stvore kolektivne sigurne prostore (Srbija)

Primjer iz prakse Grupe 484

Član jedne nevladine organizacije iz Srbije izvijestio je o radionici koju su održali s mladim izbjeglicama koje su pristigle kao maloljetnici bez pratnje, tokom koje su shvatili da su se mladi suočavali s mnogo rizičnih i opasnih situacija na putu za Srbiju: komunikacija s krijumčarima, spavanje u šumi, kretanje s mnogo ljudi koje nisu poznavali. Zbog toga je nevladina organizacija odlučila da osjećaj sigurnosti postane tema. Kako su mladi bili od 15 do 17 godina, pretpostavljali su da će im biti teško da slušaju bilo kakva uputstva osoblja NVO koje nije prošlo kroz ta iskustva. Najbolji savjetnici za ove teme bili bi sami mladi. Osmišljena je radionica u kojoj bi moderator samo moderirao, ali bi sami mladi dijelili situacije koje su im bile rizične, situacije u kojima su se osjećali nesigurno i/ili uplašeno, kome bi vjerovali na putu, a kome ne. Šta bi oni savjetovali drugima u istim situacijama? Na kraju radionice voditelj je sumirao odgovore i pitao ih o drugim sigurnosnim pitanjima koja do sada možda nisu bila spomenuta. Ova radionica bila je važna iz dva razloga. Mladi su mogli učiti iz iskustava drugih, a radionica je pružila siguran prostor za razmišljanje o opasnim situacijama. Razmjena iskustava donijela bi psihičko olakšanje mladima, a da oni to nisu ni svjesni. U klasičnom psihološkom grupnom okruženju većina mladih vjerovatno ne bi tako lako otvorila ovu temu, ali na radionici ih je to dovelo u poziciju da svojim znanjem i iskustvom mogu pomoći drugima.

Slušajući kako mladi objašnjavaju kako su se uspjeli brinuti o sebi, ostati sigurni i preživjeti, fokus bi se s prijetnji i problema pomjerio na snage i resurse koje mladi nose sa sobom. Sposobnost da doprinesu promjeni perspektive kod svojih klijenata također je važna vještina koja pomaže stručnom osoblju da ostane zdravo i motivirano na poslu.

Primjer iz prakse Žena sa Une

Naša najbolja praksa je naš program oporavka od traume „Zajedničke teme“. Aktivnosti su namijenjene izbjeglicama i migrantima kojima je potreban psihološki oporavak i socijalna integracija. Projekt je inspiriran drevnim kulturnim praksama i potvrđenim neuronaučnim istraživanjima. U mnogim kulturama kada se ljudi suočavaju s neizrecivim poteškoćama, oni se sastaju kako bi podijelili svoja iskustva i pružili podršku jedni drugima. Projekt koristi model rada koji predstavlja kombinaciju terapije traume, psiho-socijalnog obrazovanja i vježbi uma i tijela. Projekt ima za cilj da poveže migrante i izbjeglice i vrati im izgubljeno povjerenje i sigurnost. Ljudi u stanju traume izazvane raseljavanjem i dugim putovanjima žele da budu shvaćeni, a verbalno izražavanje često nije dovoljno ako postoje jezičke barijere. Grafički prikaz njihove priče na odjeći ili drugom materijalu omogućava im da tkaču svoju priču vlastitim tempom i inicijativom. Korištenjem ove neverbalne metode za obradu traumatskih uspomena oni stječu osjećaj emocionalne sigurnosti i dozvoljeno im je da razgovaraju o iskustvima u vrijeme kada su spremni za njih. To također postaje prilika za njih da iskažu svoje potrebe i da budu upućeni na stručne službe podrške. Izraz na tkanini razlikuje se od tradicionalne psihoterapije po tome što se šivenje doživljava kao sigurno, poznato i neopasno. Konkretno je, opipljivo i ima pozitivne, reparativne asocijacije. Ponekad evocira slike majke ili drugih članova porodice i njihovih zaštitnih, negujućih kvaliteta. Stoga pruža optimalan kontekst za obradu emocija koje ljudi osjećaju kada su najranjiviji. S druge strane, što je veoma važno, rad u grupama kompenzira socijalnu izolaciju, osjećaj izdaje i nepovjerenja, i pruža mogućnost da se glasovi čuju i izvan njihovog neposrednog okruženja. Kako migranti i izbjeglice često pate od intenzivne anksioznosti i traže načine da smire svoj nervni sistem koji već duže vrijeme funkcionira u stanju pripravnosti, tekstilno izražavanje je za njih veoma prihvatljiv način da smanje napetost, jer je šivenje veoma prirodan i prijatan način za smanjenje stresa.

Osim toga, kreiranje tekstila i životnih priča na taj način doprinosi afirmaciji kulturnog identiteta izbjeglica. Mnoge zajednice imaju dugu tradiciju šivenja i vezenja posebnim tehnikama i stilovima jedinstvenim za njihovu kulturu. Očuvanje ovih tradicija također je važan element, koji dobija dodatni značaj u situacijama raseljavanja.

Dobra praksa: Platforma za e-savjetovanje kao sredstvo za unapređenje mentalnog zdravlja izbjeglica i migranata (Srbija)

Primjer iz prakse Centra za populacione politike i održivi razvoj (CPPSD)

Tokom pandemije COVID-19 u Srbiji je porasla potreba za online uslugama mentalnog zdravlja, posebno za osobe kojima se ne pruža dovoljno usluga kao što su žene i djevojke izbjeglice, kojima je potreban brz stručni savjet i upućivanje nadležnim državnim institucijama. Među izazovima s kojima smo se suočavali u pružanju usluga mentalnog zdravlja u prihvatnim centrima bili su ograničeno vrijeme koje smo imali za rad s izbjeglicama i migrantima, nedostatak privatnog prostora za individualna savjetovanja, selidba ljudi iz jednog kampa u drugi i jezičke barijere. Tokom karantina prihvatni centri bili su zatvoreni za posjete. CPPSD je razvio platformu za e-savjetovanje, koja je omogućila besplatno medicinsko, psihološko, pravno i vršnjačko savjetovanje, razmjenu informacija i upućivanje na relevantne institucije. Platforma koristi dvosmjernu interaktivnu audio-video tehnologiju za povezivanje korisnika kada je neophodna interakcija uživo, licem u lice, dostupna na mobilnom telefonu ili računaru. Platforma je omogućila daljinsku procjenu mentalnog zdravlja, daljinsko savjetovanje o mentalnom zdravlju uživo, daljinsko praćenje korisnika i prikupljanje i evaluaciju podataka. Kroz sistem zakazivanja sesija, kao i hitne online razgovore, platforma za e-savjetovanje omogućila je brze, tačne i profesionalne stručne savjete i podršku. Korisnici su mogli izabrati kanale za savjetodavne sesije kao što su Skype, Zoom, Viber ili WhatsApp. Usluga je omogućena i putem telefona za klijente koji nisu imali internetsku vezu. Prevodioci su dostupni za sve klijente (uz njihov dogovor). Platforma za e-savjetovanje omogućava decentralizaciju usluga, s

pristupom specijaliziranim uslugama bez obzira na lokaciju; dostupnost, vodeći računa kada i gdje je to potrebno; i pristupačnost, sa smanjenim vremenom i troškovima putovanja. Također je osigurala privatnost i priliku za izbjeglice da prijave slučajeve nasilja našim savjetnicima i da dobiju podršku ako žele nastaviti sa slučajem.

Preporuke / Zaključci za efikasan prijenos u praksu

Tokom ove razmjene mogli smo uočiti sve veću potrebu za efikasnim formatima za transnacionalnu razmjenu. Ljudi su bili veoma spremni da podijele svoja iskustva i da čuju iskustva drugih. Iako je bilo veoma iznenađujuće koliko su web-seminari dobro funkcionirali kao alat za razmjenu i koliko je lako bilo raditi zajedno u nacionalno mješovitim grupama, bilo je veoma očigledno da ništa ne može zamijeniti lične sastanke.

- Međunarodnu razmjenu preporučujemo kao sredstvo za prijenos znanja i kontinuirano profesionalno učenje, ali i kao prostor za rekreaciju vlastitog kapaciteta za empatiju, kao sredstvo za prevenciju sagorijevanja, brigu o sebi i prostor za sveobuhvatno razmišljanje.
- Preporučujemo dobro osmišljene pripremne sesije na terenu koje uključuju sve partnere praćene fokusiranim web-seminarima u kombinaciji s ličnim sastancima u različitim zemljama kako bi učili jedni od drugih, i istovremeno iskusili društveni i politički kontekst.
- Ističemo važnost transnacionalne razmjene za zajednički rad na zajedničkom razumijevanju multimodalnih, holističkih pristupa u zbrinjavanju izbjeglica koje su žrtve kršenja ljudskih prava.

Tačnije, **produbljena transnacionalna razmjena posebno je važna u vezi s određenim temama** kako bi se stvorile različite perspektive za međusobno učenje i stvarno razumijevanje. Iako su svi učesnici radili u oblasti psihosocijalne njege i mogli su u velikoj mjeri dijeliti iste teorije, postalo je jasno da različiti uvjeti rada i neposredni ciljevi njihovih klijenata zahtijevaju prilično različite pristupe njezi i liječenju.

- Preporučujemo dalju međunarodnu razmjenu o najboljim praksama i ulozi identifikacije potrebe za posebnom zaštitom.
- Preporučujemo dalji razvoj smjernica za orijentaciju posebno osmišljenih za socijalne radnike koji ne rade u terapijskim ustanovama, ali imaju najredovniji i najdublji kontakt s ugroženim potencijalno traumatiziranim osobama.
- Preporučujemo razmjenu o tome kako doći i kako stvoriti opcije za pružanje psihosocijalne njege ljudima izvan zvaničnih sistema kampa.

Transnacionalne sinergije u pogledu dokumentiranja nasilja treba dalje procjenjivati iz konteksta tranzita i prijema.

- Izričito preporučujemo podizanje svijesti u tranzitnim zemljama o radnjama koje bi mogle dovesti do posebnih proceduralnih garancija u zemljama dolaska i koje bi mogle biti relevantne u postupku za dobijanje azila. To će biti značajan način zaštite izbjeglica i njihovih osnovnih prava.
- Preporučujemo razvoj jednostavnog alata za dokumentiranje kršenja ljudskih prava – uključujući šta treba i šta ne treba – za osoblje koje pruža brigu (uključujući socijalne radnike ili volontere).
- Preporučujemo evaluaciju na terenu kako bi se dali prijedlozi za akciju. Takav proces evaluacije treba uključiti one koji zaista rade na terenu, a ne da bude samo akademska vježba.
- Ističemo da odbijanja i guranje nazad idu ruku pod ruku s kršenjem ljudskih prava i da ih treba dokumentirati i javno tretirati.

Multimodalne i održive strukture koje omogućavaju profesionalnu vršnjačku podršku i pristup vezan za kontekst njezi i rehabilitaciji

- Preporučujemo da se pitanja traume, identifikacije ranjivosti i posljedica po njegu i/ili liječenje posmatraju na diferenciran način između tranzitne zemlje i zemlje dolaska. Konkretno, dovodimo u pitanje svrhu identifikacije ranjivosti ili problema povezanih s nasiljem i traumom ako proces ne stavlja potrebe preživjelih na prvo mjesto, tako da identifikaciju prati procjena potreba i plan njege i liječenja ili ustanove za pružanje relevantnih usluga.
- Preporučujemo multimodalni tim s fokusom na ljudska prava, uključujući socijalne radnike, psihologe, psihoterapeute i advokate, s dobrim pristupom lokalnoj ili nacionalnoj i međunarodnoj mreži.
- Ističemo važnost nijansiranijeg razumijevanja rehabilitacije žrtava kršenja ljudskih prava i torture. Mjere i ciljevi rehabilitacije trebaju biti osjetljivi na kontekst u kojem se klijenti nalaze.

Brojnom osoblju psihosocijalne zaštite vjerovatno će biti teško da se pridruži transnacionalnoj razmjeni. Nesigurnost finansiranja problem je u svim uključenim zemljama, ali na veoma različite načine. Vanjski

i politički pritisak u okruženju u kojem radimo, marginalizacija naših klijenata i naš veliki obim posla, plus osjećaj preopterećenosti, mogu biti uravnoteženi dobrim timom koji funkcionira.

- Preporučujemo fokusiranje na podršku osoblju i brigu o sebi u svim programima razmjene među praktičarima kako bi se potakla održiva podrška kolega preko nacionalnih granica.
- Preporučujemo međunarodnu razmjenu kao važnu pomoć za procjenu transnacionalnog porijekla klijenata, ali i – kao što smo naučili u ovoj razmjeni – da osigura platformu za učenje za lični rast i brigu o sebi.

Organizacije koje učestvuju

Po abecednom redu

BAfF – Njemačko udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture

Savezno udruženje psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture (BAfF) je krovna organizacija centara za tretman žrtava kršenja ljudskih prava i političkog progona u Njemačkoj. Promoviramo umrežavanje i saradnju, u Njemačkoj i na međunarodnom nivou, između aktera i organizacija koje pružaju psihosocijalnu podršku žrtvama kršenja ljudskih prava. Na taj način jačamo kapacitete NVO koristeći pristup zasnovan na ljudskim pravima.

U BAfF-u trenutno postoji 47 psihosocijalnih centara koji su posvećeni medicinskoj, psihoterapijskoj i psihosocijalnoj njezi i rehabilitaciji žrtava torture i drugih teških kršenja ljudskih prava. BAfF predstavlja opće brige centara za liječenje na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou u odnosu na javnost i političke donosioce odluka. Ovim lobiranjem također pokušavamo postići zakonska poboljšanja uvjeta života za izbjeglice i zalažemo se za sve veću potrebu za liječenjem u psihosocijalnim centrima. Pored toga, razvijamo etičke i profesionalne standarde za odgovarajući tretman traumatiziranih izbjeglica.

KONTAKT: info@baff-zentren.org

Centar za populacione politike i održivi razvoj (CPPSD)

Osnovan 2002. godine, Centar za populacione politike i održivi razvoj (CPPSD)²⁷ ima za cilj poboljšanje kvaliteta života pojedinaca pružanjem i vođenjem kampanje za seksualno i reproduktivno zdravlje i prava kroz zagovaranje i usluge, posebno za siromašne i ugrožene ljude.

Posvećeni smo radu u partnerstvu sa zajednicama, vladama i drugim organizacijama i donatorima na ostvarivanju socijalnih, obrazovnih i reproduktivnih prava, kao i na unapređenju usluga na lokalnom i nacionalnom nivou. Kao dio međunarodnog okruženja CPPSD je posvećen i

²⁷ Organizacija je nedavno preimenovana u „SRZ – Srpsko udruženje za seksualno i reproduktivno zdravlje i prava”

usklađivanju domaćeg zakonodavstva s međunarodnim dokumentima koje je naša zemlja ratificirala. CPPSD je član Međunarodne federacije za planirano roditeljstvo (IPPF.org), najveće globalno povezane mreže u sferi reproduktivnog zdravlja i prava.

CPPSD je, kao vodeća nevladina organizacija (NVO) u oblasti reproduktivnog zdravlja i prava, socijalnih prava i obrazovanja, u više od 14 godina inicirala i pokrenula različite dugotrajne programe preventivnog, edukativnog i društvenog djelovanja i osigurala pristup širokom spektru usluga, od kojih neke postoje već deset godina, uključujući aktivnosti na terenu za mlade općenito, izbjeglice, migrante, povratnike i osobe s invaliditetom. Omogućili smo i vršnjačku edukaciju u školama, među romskim socijalnim i obrazovnim medijatorima i mladim Romkinjama. Proveli smo brojne programe zagovaranja u međunarodnim i domaćim okvirima, pri čemu smo posebnu pažnju posvetili umrežavanju nevladinih organizacija koje rade na istim ili sličnim temama.

Uredi CPPSD-a su u Beogradu i naše aktivnosti vodi programsko i administrativno osoblje kao i izvršni direktor. Naš rad nadgleda Izvršni odbor, sastavljen od pet posvećenih pojedinaca, željnih da se uključe u sferu ljudskih prava u pogledu reproduktivnih prava i sloboda. Konačno tijelo odlučivanja je Generalna skupština, koja se sastaje jednom godišnje i sastavljena je od članova organizacije i volontera koji doprinose ukupnom radu naše organizacije.

KONTAKT: contactus@srh.rs

FATRA Frankfurt

FATRA e.V. (Frankfurter Arbeitskreis Trauma und Ekil – Frankfurtska radna grupa za traumu i egzil) osnovana je 1994. godine kao nezavisna, dobrotvorna organizacija za pružanje usluga psihosocijalnog i mentalnog zdravlja za traumatizirane izbjeglice u Frankfurtu na Majni, Njemačka. Naši klijenti izbjeglice su odrasli, porodice, adolescenti

i maloljetne izbjeglice bez pratnje različite etničke, vjerske, političke pripadnosti i seksualne orijentacije. Naše osoblje je multidisciplinarno i multietničko, sastoji se od psihoterapeuta za djecu i mlade i psihološkog psihoterapeuta za odrasle, psihologa (većina njih su na školovanju da postanu psihoterapeuti ili psihoanalitičari), sociologa, socijalnih radnika, umjetničkog terapeuta, kao i administratora. Ima deset zaposlenih, svi na pola radnog vremena, a tu su i jedan redovni slobodni stručnjak angažiran jednom sedmično, kao i prevodioci i psihijatri kao slobodni saradnici na zahtjev.

Pošto smo prilično mala organizacija, veliki naglasak stavljamo na umrežavanje, ne samo da bismo osigurali prilagođenu podršku pojedinačnim izbjeglicama već i da bismo poboljšali pristup standardnom sistemu zdravstvene zaštite za izbjeglice. Zato smo prije skoro 20 godina osnovali mrežu za tretman kako bismo motivirali psihoterapeute i psihijatre koji rade u svojim ordinacijama ili u bolnicama da liječe izbjeglice i, po potrebi, uz pomoć prevodioca. FATRA sa svoje strane podržava terapeute tako što ih savjetuje ako postoje problemi u ispunjavanju zahtjeva procedure za dobijanje azila, te organiziranjem redovnih obuka, uključujući prostoriju za razmjenu među kolegama. Na taj način smo uspjeli povećati vlastite prijemne kapacitete, jer možemo upućivati ljude kojima je potrebna dugotrajna terapija. Ali to ima i pozitivan efekt da više ljudi sazna za sudbinu izbjeglica i uključi se u njihove brige. Međutim, još uvijek postoje mnoge strukturne prepreke za pristup standardnom sistemu zdravstvene zaštite.

KONTAKT: info@fatra-ev.de

Group 484

Grupa 484 je nevladina organizacija osnovana 1995. godine s ciljem da podrži samoorganiziranje 484 izbjegličke porodice koje su našle utočište u Srbiji nakon bjekstva iz Krajine i operacije Hrvatske vojske *Oluja*. Osnivač Grupe 484 bila je Jelena Šantić, primabalerina, književnica i humanistica koja je 1996. godine nagrađena Međunarodnom godišnjom

nagradom za mir Pax Christi. Organizacija se razvijala pod Jeleninim rukovodstvom do njene prerane smrti 2000. godine. Narednih godina organizacija se razvijala uvijek u skladu s osnovnom namjerom i idealima Jelene Šantić. Vizija Grupe 484 ostaje „svijet jednakih mogućnosti za ljude da ostvare svoja prava i potencijale, gdje god to žele, živeći svoje etičke i kulturne različitosti“, a njena misija je da „zajedno s izbjeglicama, lokalnim stanovništvom, posebno s mladima – u saradnji s organizacijama i pojedincima sa sličnim vrijednostima – gradi društvo u kojem se poštuju razlike i prava svih; djelujući u Srbiji i jugoistočnoj Evropi“. Trenutno Grupa 484 ima tri programa – Program direktne podrške; Mi i drugi, program za interkulturalno obrazovanje; i Centar za migracije (CEMI), program koji se fokusira na istraživanje, praćenje i obrazovanje u oblasti migracija.

Program direktne podrške pruža psihosocijalnu, edukativnu i integrativnu podršku migrantima i tražiocima azila u prihvatnim i azilantskim centrima širom naše zemlje. Trudimo se da im pružimo ohrabrenje i podršku u suočavanju s poteškoćama koje su donijeli sa sobom i u prihvatanju novih životnih okolnosti u kojima se nalaze. Upoznajemo ih s pravima i obavezama koje imaju u Srbiji u pogledu svog specifičnog položaja i statusa i objašnjavamo društveni i kulturni kontekst lokalne sredine. Program također podržava razvoj resursa za pružanje socijalnih i komunalnih usluga u gradovima koji primaju migrante i tražioce azila. Također, kroz finansijsku i mentorsku podršku drugih organizacija, nastojimo ojačati i proširiti mrežu podrške kako migrantima i izbjeglicama, tako i predstavnicima lokalnih zajednica.

Iako je u prvim godinama većina naših aktivnosti bila usmjerena na direktnu humanitarnu pomoć izbjeglim i raseljenim licima s prostora bivše Jugoslavije, već tada smo počeli razvijati sveobuhvatnu podršku integraciji u lokalne zajednice. Vremenom su aktivnosti Grupe 484 dobile strateški okvir. Sve više počinjemo insistirati na razvojnom karakteru naših aktivnosti, s posebnim osvrtom na pitanja kao što su razvoj socijalnog stanovanja i podrška zapošljavanju i socijalnom preduzetništvu. Dok je fokus našeg rada bio na podršci migrantima i tražiocima azila, uključujući snažnu podršku uključivanju djece u lokalne škole, za nas je podjednako važna i podrška lokalnim zajednicama koje su uključene

u brigu o njima. To je podrazumijevalo niz psihosocijalnih, obrazovnih, rekreativnih i integrativnih aktivnosti, kao i renoviranje i opremanje vrtića i škola, domova zdravlja i bolnica i drugih značajnijih lokalnih institucija i objekata.

U posljednjih pet godina projekti iz Programa direktne podrške realizirani su u Bogovadi, Beogradu, Preševu, Vranju, Šidu, Dimitrovgradu, Subotici, Somboru, Sremskoj Mitrovici, Sjenici, Obrenovcu, Bosilegradu i Sjevernoj Makedoniji.

KONTAKT: office@grupa484.org.rs

Lichtpunkt

Lichtpunkt Hamburg

Neprofitno udruženje Lichtpunkt / Traumatoški i psihosocijalni centar, osnovan je 2018. godine od posvećenog kruga prijatelja koji su bili terapeuti i koji su udružili snage da bi se suprotstavili jazu u ponudi dugotrajne psihoterapije u Hamburgu, posebno za odrasle traumatizirane izbjeglice. U februaru 2019. godine uspjeli smo otvoriti svoj psihosocijalni centar Lichtpunkt u blizini željezničke stanice Altona, usred jednog od najraznovrsnijih i kulturno najživopisnijih okruga Hamburga.

Lichtpunkt je član nacionalnog Udruženja psihosocijalnih centara za izbjeglice i žrtve torture (BAfF e.V.) i član mreže socijalnih službi *Paritätischer Vohlfahrtsverband e.V.*

U našem Centru pomažemo na kulturološki osjetljiv, pažljiv i pun poštovanja način da pomognemo ljudima da izađu iz njihove traumatske paralize i da ih aktiviramo za svakodnevni život u Njemačkoj. Pružamo kvalitetnu i dosljednu terapiju traume, psihosocijalnu podršku traumatiziranim tražiocima azila kojima je posebno potrebna zaštita. U budućnosti namjeravamo pružiti i psihijatrijsku njegu. Na ovaj način dajemo značajan doprinos ostvarivanju ljudskog prava na zdravlje, jer su tražioci azila i dalje očigledno u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa zdravstvenoj i psihosocijalnoj zaštiti u Njemačkoj.

Pristup našeg centra je multimodalan i holistički. To je zato što je potreban sveobuhvatan pristup kako bi se traumatiziranim izbjeglicama kojima je hitno potrebno liječenje osigurali putevi do oporavka i povratka u samoodređeni život bez straha. Različite profesionalne orijentacije naših psihoterapeuta omogućavaju nam da ponudimo širok spektar terapija.

Radimo s različitim psihoterapijskim pristupima kao što su bihevioralna terapija, psihodinamska terapija, geštalt terapija, sistemska terapija i psihoterapija usmjerena na klijenta.

Srž našeg rada je kulturološki osjetljiv tretman traume. Uz individualne potrebe naše ciljane grupe naši terapeuti mogu odgovoriti na različite potrebe. Po potrebi nudimo i porodičnu terapiju, jer su dva naša terapeuta sistemske porodične terapeuti, a jedan je terapeut za djecu i adolescente. U terapiji usmjerenoj na traumu koriste se tehnike kao što su EMDR, TRIMB, somatsko iskustvo, tehnika ekrana ili terapija ego-stanja. Radimo zajedno sa specijaliziranim, iskusnim prevodiocima koji posjeduju znanje o strukturi i iskustvo u terapijskom okruženju, tako da tumače na način osjetljiv na traumu i razumiju terapijski proces. Prevodioci za nas nisu samo jezički posrednici, oni su često i kulturni posrednici i važan dio terapije ili savjetovanja koji gradi povjerenje.

Finansiranje:

- 18% Javna sredstva
- 82% Privatne donacije

Naše usluge trenutno uključuju psihološko savjetovanje i stabilizaciju za odrasle izbjeglice, psihoterapiju i terapiju traume za odrasle, terapiju igrom usmjerenu na osobu za djecu i adolescente, socijalni rad i socijalno savjetovanje, terapijske grupe i sveobuhvatnu njegu zajedno sa stalnim partnerima u mreži.

Članovi osoblja:

- 3 socijalna radnika (nepuno radno vrijeme)
- 6 psihoterapeuta (4 nepuno radno vrijeme, 2 slobodna)
- 1 generalni direktor (jedini posao s punim radnim vremenom)

- 1 finansijski menadžer (s pola radnog vremena 50%)
- 1 šef kancelarije (s pola radnog vremena 50%)

KONTAKT: info@lichtpunkt.org

Mreža psihosocijalnih inovacija (PIN)

PIN – Mreža psihosocijalnih inovacija – je nevladina, nepolitička i neprofitna organizacija koja radi u Srbiji. PIN je osnovan 2015. godine s ciljem da okupi psihologe koji se bave istraživanjem, kao i pružanjem direktnih usluga, kako bi formirali tim stručnjaka koji će zajedno raditi na razvoju i implementaciji sveobuhvatnih i na dokazima zasnovanih modela psihosocijalne podrške. Cilj je da se korisnici – pružaoci usluga, lokalne zajednice i kreatori politike angažiraju u kreiranju sistemskih i održivih rješenja za zaštitu mentalnog zdravlja.

Glavne aktivnosti PIN-a podijeljene su u četiri programske oblasti:

- 1) Pružanje neposredne mentalne i psihosocijalne podrške;
- 2) istraživanje; 3) zastupanje; 4) izgradnja kapaciteta

PIN trenutno zapošljava ukupno 13 članova osoblja:

- 1 direktora, koji radi sa savjetodavnim odborom (finansijski supervisor, finansijski menadžer i menadžer programa)
- 2 člana administrativnog i finansijskog tima
- 5 viših psihologa / koordinatora projekta
- 4 psihologa

PIN je prepoznat kao jedan od vodećih aktera u ovoj oblasti u Srbiji. Kao partner UNHCR, IOM, UNFPA, EU, OKSFAM, IRC, DFID i fondacije Kahane, PIN pruža kulturološki osjetljivu psihološku podršku i savjetovanje u azilantskim/prihvatnim centrima i prihvatilištima za maloljetnike bez pratnje (MBP), djelujući kao fokusna tačka za multisektorsku saradnju u zaštiti mentalnog zdravlja izbjeglica. PIN, u saradnji s OCD i Uredom za azil redovno provodi psihološku procjenu za postupak azila.

To je dovelo do prve pozitivne odluke o dodjeli međunarodne zaštite u Srbiji uzimajući u obzir psihičko stanje podnosioca zahtjeva. PIN od 2016. godine provodi godišnje istraživanje mentalnog zdravlja izbjeglica u Srbiji, prateći trendove kao i faktore rizika i zaštite za psihološku ranjivost i otpornost.

U proteklih godinu dana PIN se bavio razvojem programa psihosocijalne podrške u zajednici za ugrožene grupe u osam lokalnih zajednica u Srbiji. Na osnovi istraživanja potreba i dostupnih usluga podrške na lokalnom nivou PIN je razvio tri programa psihosocijalne podrške – programe podrške mladima, starim osobama i osobama u krizi. Programe su u lokalnim zajednicama realizirali lokalni pružaoci usluga tokom pet mjeseci. Cilj PIN-a je da se zalaže za održivo provođenje programa u lokalnim zajednicama širom zemlje i podigne svijest o važnosti podrške u zajednici koja je dostupna svima.

KONTAKT: office@psychosocialinnovation.net

PSZ Düsseldorf

Psychosoziales Zentrum für Flüchtlinge Düsseldorf e.V. (engl. PSC Düsseldorf) je nevladina neprofitna organizacija. Član je regionalnog pružaoca socijalne pomoći Njemačke protestantske crkve Diakonisches Werk Rheinland-Vestfalen-Lippe. PSC Düsseldorf osnovan je u ljeto 1986. godine na inicijativu izbjegličkih konsultanata, svećenika i volontera u cilju poboljšanja brige o mentalno i psihički poremećenim izbjeglicama na području Dizeldorfa. Počelo je s tri stalno zaposlena radnika, sada ima 27 stalno zaposlenih i nekoliko slobodnih radnika, volontera i saradnika.

Rad PSC Düsseldorf finansira se iz sredstava savezne, državne i lokalne vlade, kroz subvencije projekata EU, UN i raznih fondacija i privatnih donacija, članskih priloga i prikupljanja. PSC je također priznati sponzor dobrobiti mladih Općine Dizeldorf.

PSC Dizeldorf svoj rad za izbjeglice usmjerava na liječenje, rehabilitaciju i socijalnu sigurnost i dobrobit za pripadnike osjetljivih grupa s posebnom potrebom za zaštitom: osobe koje su doživjele torturu, silovanje ili neki drugi teški oblik psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja, maloljetne izbjeglice (bilo u pratnji ili bez pratnje), samohrani roditelji i izbjeglice sa složenim mentalnim i psihičkim poremećajima.

Posebna pažnja u tom pogledu poklanja se životnoj situaciji pripadnika manjina pod visokim rizikom da budu izloženi iskustvima diskriminacije (npr. pripadnici LGBTQI zajednice, osobe koje se suočavaju s rasističkom diskriminacijom, pripadnici zajednica koje su posebno podložne diskriminaciji, kao što su Romi i Jezidi). Usluge koje PSC nudi prvenstveno su usmjerene na ugrožene izbjeglice s neizvjesnim statusom boravka u Njemačkoj, s malim znanjem njemačkog ili engleskog, i s prvim ili drugim jezikom koji se ne sreće često u Njemačkoj.

KONTAKT: info@psz-duesseldorf.de

Refugio Munich

Kao odgovor na nedostatak adekvatnih objekata za liječenje u vrijeme kada su mnoge izbjeglice stizale u Minhen traumatizirane ratom, progonom i torturom, Refugio Minhen osnovan je 1994. godine kao centar za savjetovanje i liječenje. U početku su se liječile uglavnom izbjeglice iz Bosne.

Područja naše uključenosti:

- psihoterapija i socijalno savjetovanje za djecu, omladinu i odrasle (individualna psihoterapija i grupna terapija)
- rana psihijatrijska dijagnoza i socijalno savjetovanje u prihvatnim centrima
- prva psihološka pomoć izbjeglicama iz Ukrajine
- psihijatrijski izvještaji za postupak dobijanja azila
- savjetovanje o migracijama
- obuka roditelja na više od 30 jezika

- umjetničke grupe za djecu i mlade
- napredna obuka za profesionalce
- istraživanje

Initiative für Flüchtlinge-Refugio Munich e.V. (Inicijativa za izbjeglice) je dobrotvorna organizacija koja vodi Refugio Munich. Njegova glavna lokacija je Minhen, a filijale su u Augsburgu (dva zaposlena) i Landshutu (sedam zaposlenih). Refugio Minhen ima ukupno 75 zaposlenih, 125 slobodnih saradnika i oko 60 volontera.

Forderverein Refugio Minhen e.V. je društvo prijatelja koje prikuplja sredstva i reklamira naš rad; dobrotvorna fondacija „ChancenReich“ prikuplja novac za naše dugoročno finansiranje.

KONTAKT: info@refugio-muenchen.de

World Vision BiH

World Vision je u Bosni i Hercegovini (BiH) od 1994. godine, provodeći pomoć, razvoj i zalaganje za dobrobit djece i njihovih porodica, posebno najugroženijih. World Vision djeluje u više od 35 općina u oba entiteta Bosne i Hercegovine. Također radi u šest programa razvoja područja (ADP), koji obuhvataju 19 općina. Uz podršku World Vision Taiwan i World Vision Korea, svaki ADP fokusira se na različitu geografsku oblast i lokalne aktere kao partnere kako bi poboljšali dobrobit djece. Kada su Bosnu i Hercegovinu pogodile rekordne poplave u maju 2014. godine, World Vision je odgovorio u roku od 24 sata, proširivši obim rada sa svojih ADP-a na 11 susjednih općina.

Od 2015. godine, kroz niz ciljanih intervencija, WV aktivno je reagirao na migrantsku krizu na zapadnom Balkanu i podizao svijest o zaštiti i mentalnom zdravlju migrantske populacije, a posebno DBPIRD. Kroz sveobuhvatni program odgovora na migrante WV-a, koji se sprovodi od decembra 2018. do oktobra 2022., više od 40.000 migranata, izbjeglica i tražilaca azila imalo je koristi od prostora prilagođenih djeci, jedinica

za majke i bebe, 24/7 pružanja DBPIRD-a, neformalnog obrazovanja, sportsko-rekreativnih aktivnosti i radne terapije.

World Vision trenutno zapošljava 95 stalno zaposlenih u četiri kancelarije širom zemlje: Sarajevu, Banjoj Luci, Zenici i Tuzli, te u prihvatnim centrima u Blažuju, Ušivku i Borićima.

Interventni program WV BiH

Migrantska kriza u Bosni i Hercegovini počela je 2018. godine pojavom sve većeg broja migranata u gradovima. Prvi prihvatni centar otvoren je kod Mostara. World Vision je uz podršku UNICEF-a pokrenuo Kutak za djecu uzrasta od 5 do 15 godina i Jedinicu za majke i bebe od 0 do 4 godine. Otvaranjem kampa Ušivak 2019. godine, World Vision je osigurao zakonske staratelje za djecu bez pratnje. Od tada je World Vision proširio svoje aktivnosti na sve kampove u Bosni i Hercegovini, a naši pristupi su se vremenom mijenjali kako bismo na najefikasniji način odgovorili na potrebe migranata. Sve naše projekte finansiraju GIZ, World Vision Njemačka i UNICEF.

Od početka nove migrantske rute kroz BiH WV je bio aktivno uključen kroz prvu procjenu provedenu u Bosni i Hercegovini u martu 2018. godine u cilju podrške elementarnoj zaštiti djece. Do kraja maja 2022. zabilježen je 93.341 dolazak, a broj i dalje raste.

WV provodi različite projekte koje finansiraju različiti donatori, ali mentalna i psihološka podrška prolazi kroz sve projekte kao okosnica svih naših intervencija.

Tokom realizacije projekta „Jačanje identifikacije i otpornosti (potencijalnih) žrtava trgovine ljudima na zapadnom Balkanu“ u partnerstvu s Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), World Vision je razvio modele rada koji uključuju aktivnosti koje doprinose unapređenju mentalnog zdravlja korisnika prihvatnog centra.

World Vision Mentalno zdravlje i psihosocijalni pristup je:

- Sveobuhvatan i dalekosežan: korištenje širokog spektra intervencija prilagođenih specifičnim potrebama ugroženih pojedinaca

i grupa, kao što su djeca i djeca bez pratnje, majke i porodice s djecom, odrasli

- Višestepeni: korištenje širokog spektra intervencija usmjerenih na individualne i grupne nivoe te nivoe zajednice
- Vođen sinergijom: osmišljen da postigne najbolje rezultate radeći kroz dobro planirane intervencije koje se međusobno unapređuju u okviru MZPSP programa World Vision Internationala
- Zasnovan na partnerstvu: mobilizacija i optimizacija širokog spektra partnerstava s međunarodnim organizacijama, nevladinim organizacijama i državnim institucijama zaduženim za pomoć migrantskoj populaciji u BiH i regionu

Model mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške sastoji se od različitih aktivnosti od kojih svaka ima utjecaj na mentalno zdravlje

1. Info pult i upućivanje pojedinačnih slučajeva postojećim pružateljima usluga
2. Sportske/kreativne/društvene/muzičke aktivnosti
3. IT kursevi i kursevi jezika
4. Radna terapija (poput šivenja i baštovanstva)

KONTAKT-INFORMACIJE DOSTUPNE SU NA MREŽI:

www.wvi.org/bosnia-and-herzegovina

Psychosoziale Hilfen für
politisch Verfolgte e.V.

XENION Berlin

XENION je član krovne njemačke organizacije za psihosocijalne centre za izbjeglice i žrtve torture – BAFF.

Nudimo siguran prostor zaštite žrtvama torture, rata i drugih teških kršenja ljudskih prava, kao i njihovim porodicama. Pružamo im stručno psihosocijalno i psihoterapijsko savjetovanje (i za odrasle i za djecu). XENION ima za cilj da popuni jaz između mentalnog zdravlja i ljudskih prava.

Klinički psihološki tretman i psihoterapija:

(7 psihoterapeuta, 1 ljekar psihijatar za odrasle, 3 psihoterapeuta za maloljetne osobe i 1 psihijatar za maloljetne osobe)

Naši psihoterapeuti interveniraju u kriznim situacijama te pružaju kratkoročnu i dugoročnu psihoterapiju (kako u individualnom tako i u grupnom okruženju). Pored toga, XENION sastavlja kliničke medicinske izvještaje po potrebi za Saveznu kancelariju za migracije i izbjeglice (BAMF) i sudove.

Psihosocijalni rad (5 socijalnih radnika)

Nudimo individualno socijalno i pravno savjetovanje, obuku i radionice, grupe za osnaživanje, kako u našim kancelarijama tako i u smještaju za izbjeglice.

Pružamo informacije u vezi s postupkom dobijanja azila u Njemačkoj, uključujući i pripremu naših klijenata za intervju za azil. U zavisnosti od potreba pojedinca, radit ćemo i s advokatima. XENION je u mogućnosti da iskoristi svoju mrežu s drugim specijaliziranim savjetodavnim centrima kako bi podržao naše klijente tokom cijelog procesa, tj. da stupi u kontakt s imigracijskim uredom, Saveznim uredom za migracije i izbjeglice (BAMF) ili drugim zainteresiranim stranama koje su ključni dio procesa za dobijanje azila.

Mentorstvo i starateljstvo, volonterski program (15 članova osoblja)

Od 2004. naše osoblje obučava volontere za podršku izbjeglicama u svakodnevnom životu (kako pronaći kurs jezika itd.). Postoji i specijalizirani program (osnovan 2004.) za volontere koji preuzimaju zakonsku odgovornost za maloljetnike bez pratnje.

Rad s prevodiocima

Bez prevodilaca nikada ne bismo mogli raditi ovakav posao. XENION ima dva koordinatore za pitanja prevođenja, nudimo obuku za preko 22 prevodioca koji trenutno sarađuju sa XENION-om na redovnoj osnovi. Glavne grupe klijenata kompanije XENION su izbjeglice iz Iraka, Afganistana, Sirije, Turske, kao i nekoliko afričkih zemalja.

U 2021. godini XENION je podržao više od 520 pridošlica/trazilaca azila uz psihosocijalnu podršku. Od njih je manje od 200 moglo koristiti psihoterapijske usluge kompanije XENION zbog velike potražnje i ograničenog kapaciteta osoblja. Glavne psihološke teme koje XENION-ovi psihoterapeuti podržavaju su PTSP, depresija, anksioznost, suicidnost, psihoze, psihosomatski i somatski poremećaji.

Finansiranje:

- 22 % Okružna sredstva
- 4 % Savezna sredstva
- 45 % Državna sredstva
- Ostalo: privatne donacije

Skoro svi naši klijenti su tražioci azila koji su nedavno stigli u Njemačku i malo je vjerovatno da će dobiti pravo na boravak. Najmanje polovina su „dablinski slučajevi“ koji bi, prema pravilima EU, trebali biti deportirani u zemlju EU u kojoj su se prijavili po dolasku u EU na putu za Njemačku.

XENION ima za cilj da pruži holističku podršku svojim klijentima kroz pružanje (psiho-)socijalnih, psihoterapeutskih i psihijatrijskih usluga, čineći situaciju što jednostavnijom u vrijeme kada klijenti doživljavaju ogroman stres i neizvjesnost.

To podrazumijeva sagledavanje njihove situacije u cjelini: biografije, porodičnog porijekla, iskustva tokom bjekstva, trenutnog boravišta, psihološke i somatske bolesti itd. Naš cilj je da klijenti XENION-a dobiju podršku koja im je potrebna kako bi se osjećali što sigurnije i bezbrižnije, omogućujući im da dobiju kliničku i društvenu podršku za poboljšanje njihovog blagostanja.

Holistički tretman za nas u XENION-u znači i politički rad, kao što je lobiiranje. To radimo kroz izjave za krovne organizacije, napore u odnosima s javnošću i podršku javnim kampanjama. Pored toga, XENION je član različitih udruženja na regionalnom i državnom nivou.

KONTAKT: info@xenion.org

Žene sa Une

Žene sa Une osnovane su 1992. godine tokom rata u BiH i zvanično su registrirane u septembru 1994. Za ostvarivanje naših statutarne ciljeva i obaveza u okviru Udruženja postoje sljedeća odjeljenja:

1. Sigurna kuća
2. Centar za besplatne pravne savjete
3. Lokalni volonterski servis (LVS)
4. Dnevni boravak za djecu u riziku
5. Program jačanja porodice
6. Odjeljenje za provođenje projekata i međunarodnu saradnju.

Udruženje ima 21 stalno zaposlenog i više od 300 volontera.

Misija Žena sa Une je da doprinese ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom osnaživanju društva, bez obzira na spol, profesiju, nacionalnost, vjeru i geografsku lokaciju. Među ciljevima udruženja su edukacija građana o demokraciji, pomoć i briga o ugroženim populacijama, borba protiv nasilja u porodici, organizacija i razvoj volonterskog rada i volonterskih programa, postupanje kao korektiv prema zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, te pružanje aktivnosti u cilju zaštite prava djeteta. Udruženje ima dobru saradnju s lokalnim i republičkim državnim institucijama i nevladinim organizacijama. Članovi smo različitih mreža na nacionalnom i regionalnom nivou.

U oblasti psihosocijalne podrške pružamo individualnu i grupnu podršku ugroženim korisnicima. Radionice se organiziraju kako bi se smanjili simptomi depresije i anksioznosti i pomoglo korisnicima da identifikuju svoje specifične potrebe. Tokom radionica migranti i izbjeglice prave „priče na platnu” kako bi opisali sjećanja, izrazili nade i podijelili svoja iskustva nasilja, raseljenja i preživljavanja. Koristimo umjetničku terapiju za poboljšanje kognitivnih i senzornih motoričkih funkcija, njegovanje samopoštovanja i samosvijesti. Radimo na razvijanju kreativnosti i poticanju snaga koje mogu pomoći ljudima da se nose s poteškoćama s kojima se suočavaju. MZPSP

se također organizira kroz individualni i grupni rad pomoću alata *Points of You*. Naše je iskustvo pokazalo da u individualnom i grupnom radu ovaj alat omogućava brže otkrivanje suštine problema i potiče kreativnija i često hrabrija rješenja, podržana održivijim akcijskim planovima. Koristimo alatku *Points of You* da stvorimo toplo mjesto i da pomognemo u samoizražavanju. Ova vrsta aktivnosti također pruža prostor za okupljanja i druženja i stvara nove mreže socijalne podrške. Konačno, jedan od važnijih ciljeva ovih aktivnosti, pored smanjenja psihičkog stresa, jeste i identifikiranje potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

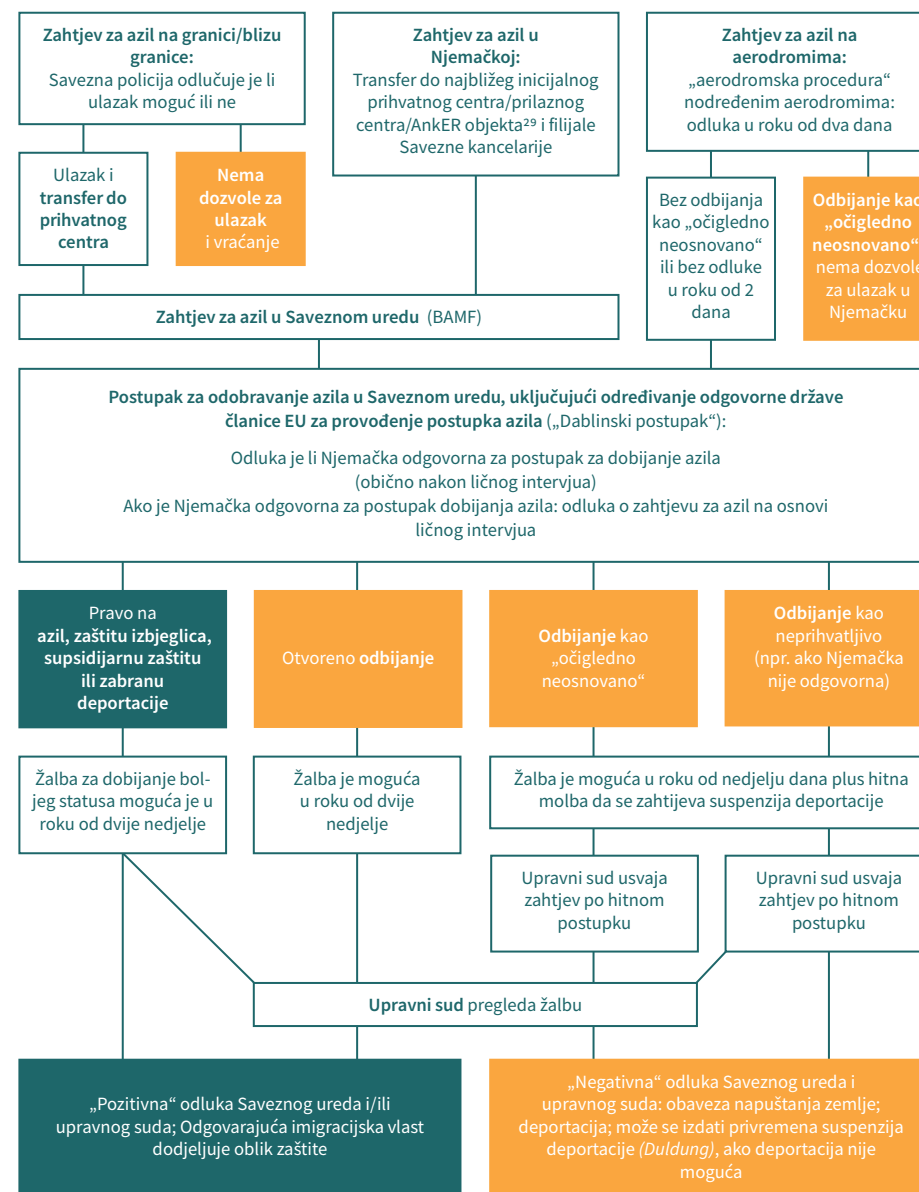
KONTAKT: zena-una@bih.net.ba

28
Prevedeno sa Pro Asil (2016): Schema des Asilverfahrens in Deutschland. (dostupno na mreži: <https://www.proasyl.de/hintergrund/was-im-asylverfahren-passiert-und-was-dabei-alles-falsch-laeuft/> pregledano 10.10.2022)

29
Takozvani ANKER centri (dolazak – odluka – repatrijacija) pokrenuti su 2018. godine takozvanim „Master planom za migracije“ Savezne vlade. Ovi kontroverzni specijalni kampovi uglavnom se bave postupkom azila za osobe iz „sigurnih zemalja porijekla“ koje imaju male šanse da dobiju zakonsko pravo da ostanu.

Dijagram toka: Faze njemačkog postupka za dobijanje azila

Faze njemačkog postupka za dobijanje azila²⁸

Daljnji resursi

Dodatne informacije na engleskom:

- Internetska stranica NVO Pro Asyl:
<https://www.proasyl.de/en/>
- Savezni ured za migracije:
<https://www.bamf.de/EN/Themen/AsylFluechtlingsschutz/asylfluechtlingsschutz-node.html;jsessionid=0DB4E28E6126262F65DD77C442DB722C.intranet251>
- Informacije o zakonima i propisima o azilu u Njemačkoj:
<https://handbookgermany.de/en/asylum>
- Internetska stranica BAfF-a:
https://www.baff-zentren.org/wp-content/uploads/2021/02/BAfF_Rehabilitation-for-refugee-survivors_2020.pdf

Dodatne informacije o njemačkom zakonodavstvu i sistemu azila:

- Informationsverbund Asyl & Migration
<https://www.asyl.net/start>
- Mediendienst: Wöchentlicher Rundbrief deutsch/englisch
<https://mediendienst-integration.de/>
- Landesflüchtlingsräte
<https://www.fluechtlingsrat.de/>

EU lobističke organizacije o temama bjekstvo/azil/granice:

- Ecre
<https://ecre.org/>
- Bordermonitoring EU
<https://bordermonitoring.eu/>
- Balkanbrücke
<https://balkanbruecke.org/>
- Borderline-europe, Menschenrechte ohne Grenzen e.V.
<https://www.borderline-europe.de/>

BAfF e.V. – Bundesweite Arbeitsgemeinschaft der Psychosozialen Zentren für Flüchtlinge und Folteropfer

Projekt „Razmjena znanja i praksi – profesionalci iz zemalja zapadnog Balkana i Njemačke o holističkoj podršci izbjeglicama i osobama koje su preživjele kršenja ljudskih prava među migrantskom i izbjegličkom populacijom“

Paulsenstraße 55–56
12163 Berlin, Njemačka

☎ +49 (0)30/31 01 24 63
✉ info@baff-zentren.org
🌐 www.baff-zentren.org

GIZ Sjeverna Makedonija

Regionalni projekt o prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu

Martin Hiebsch
Antonie Grubisikj 5
1000 Skoplje, Sjeverna Makedonija

☎ +389 / 23 10 35 60
✉ martin.hiebsch@giz.de
🌐 www.giz.de/en

FUNDED BY:

